

Bilaga 3

Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män

Bilaga 3

Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	7
1 Jämställdhet på den svenska arbetsmarknaden.....	7
1.1 Arbetslösheten minskar snabbare för män.....	7
1.2 Grunden till ett jämställt arbetsliv läggs i skolan.....	8
1.3 En könsuppdelad arbetsmarknad.....	9
1.4 Kvinnor förvärvsarbetar mindre än män.....	11
1.5 Utanförskapet större för kvinnor.....	13
1.6 Män har högre lön än kvinnor.....	13
1.7 Sverige jämställt i ett internationellt perspektiv.....	17
2 Disponibel inkomst för kvinnor och män.....	19
2.1 Individuell disponibel inkomst jämnare fördelad än arbetsinkomsten.....	19
2.2 Justerad disponibel inkomst högre för sammanboende.....	20
2.3 Brist på jämställdhet även för äldre kvinnor och män.....	21
2.4 Socialförsäkringarna jämnar ut inkomstskillnaderna mellan könen.....	22
2.5 Mäns uttag av föräldrapenning fortsätter att öka.....	22
2.6 Män betalar mer skatt än kvinnor.....	23
3 Den ekonomiska jämställdhetspolitikens inriktning och effekter.....	23
3.1 En strategi för jämställdhet inom arbetsmarknad och näringsliv.....	23
3.2 Jämställdhet bra för tillväxten.....	24
3.3 Drivkrafterna till arbete har förbättrats mest för kvinnor.....	24
3.4 Arbetsutbudseffekterna är större för kvinnor än för män.....	25
3.5 På sikt ger reformerna samma inkomstökning för kvinnor och män.....	26
3.6 Om lönegapet minskade skulle arbetsutbudet öka.....	26
Underbilaga: Begrepp och data.....	28
Ordförklaringar.....	28
Data.....	29

Tabellförteckning

1.1	Befolkningen fördelad efter utbildningsinriktning och kön 2009	8
1.2	Chefer efter sektor och kön 2008	10
1.3	Anställda och företagare 2009	11
1.4	Antal helårsekvivalenter i åldrarna 20–64 år som försörjs med sociala ersättningar och bidrag 2009	13
1.5	Genomsnittlig arbetsinkomst och lön för kvinnor och män 2009.....	14
1.6	Lönegap per sektor 2005–2009.....	15
1.7	Sysselsättningsgrad och löneskillnader i EU 2008	18
2.1	Sammansättning av individuell disponibel inkomst 2008	19
2.2	Individuell disponibel inkomst i olika hushållstyper 2008	20
2.3	Disponibel inkomst för pensionärer efter civilstånd och åldersgrupp 2008.....	21
2.4	Skattepliktiga transfereringar 2008	22
2.5	Föräldrapenning 1997 och 2008	23
3.1	Marginaleffekt för olika hushållstyper 2010.....	25
3.2	Utbyte av ökat arbetsutbud för olika hushållstyper 2010	25
3.3	Arbetsutbudseffekter av regeringens politik 2006–2010	26
U.1	Disponibel inkomst för berörda personer med olika inkomstslag 2008	29
U.2	Regeländringar som beaktats vid beräkning av politikens effekter 2006– 2011	30

Diagramförteckning

1.1 Andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning 1985–2009.....	8
1.2 Könsfördelning inom de 10 största yrkesgrupperna 2008	9
1.3 Arbetskraftsdeltagande 1970–2009.....	11
1.4 Medelarbetstid 1970–2009	12
1.5 Kvinnors lön i procent av mäns lön 1992–2009.....	14
1.6 Utbildningspremier för kvinnor och män.....	16
1.7 Lönespridning för kvinnor och män 2008.....	16
1.8 Lönespridning 1992–2009	17
2.1 Individuell disponibel inkomst för kvinnor och män 1991–2010.....	19
2.2 Relativ justerad disponibel inkomst i olika hushållstyper 2008.....	20
2.3 Uttag av föräldrapenningdagar fördelat efter kön 1974–2009.....	22
3.1 Effekter av regeringens politik på individuell disponibel inkomst för kvinnor och män 2006–2010.....	26

Sammanfattning

I ett internationellt perspektiv är Sverige ett förhållandevis jämställt land. Samtidigt kan det konstateras att sysselsättningsgraden för kvinnor är lägre än för män. Kvinnor har dessutom lägre lön jämfört med män och mindre ekonomiska resurser.

Finanskrisen och den därefter följande lågkonjunkturen har de senaste åren präglat Sverige. Arbetslösheten börjar nu minska, i synnerhet för män. I augusti 2010 var den säsongrensade arbetslösheten för personer 15–74 år 8,3 procent för kvinnor och 8,2 procent för män.

Regeringens politik för ökad ekonomisk jämställdhet handlar framför allt om att minska utanförskapet och öka sysselsättningen vilket gynnar kvinnor mer än män.

Minskade marginaleffekter har förbättrat drivkrafterna till arbete sedan 2006. Genom att minskningen har varit större för kvinnor än för män har drivkrafterna till en mer jämställd arbetsfördelning förbättrats.

För att skapa förutsättningar för samordning, analys och uppföljning av insatser inom jämställdhetsområdet har regeringen beslutat om en strategi för jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet (skr. 2008/09:198).

Källan till den ekonomiska ojämställdheten står att finna på arbetsmarknaden men grunden läggs redan i skolan. Från gymnasiet och uppåt är utbildningsvalen starkt könsbundna.

Kvinnor förvärvsarbetar i mindre utsträckning och har lägre lön än män. De arbetar oftare i yrken med låga löner och i den offentliga sektorn där lönerna i genomsnitt är lägre än i den privata. Kvinnor arbetar i högre grad deltid än män, men står för huvuddelen av det obetalda hemarbetet. När man lägger samman obetalt och betalt arbete, arbetar kvinnor och män ungefär lika mycket.

Om man räknar om alla löneinkomster till heltid var den genomsnittliga månadslönen för kvinnor 85,2 procent av männens 2009. Om man även korrigerar lönerna för olika lönepåverkande faktorer, t.ex. yrke, utbildning och ålder genom s.k. standardvägning, uppgick kvinnors månadslön till 94,0 procent av männens 2009.

1 Jämställdhet på den svenska arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknaden kännetecknas av en könsmässig segregering. Kvinnor arbetar oftare i yrken med låga löner och i den offentliga sektorn där lönerna i genomsnitt är lägre än i den privata. Kvinnor är underrepresenterade i ledande positioner, i synnerhet inom privat sektor. Kvinnor förvärvsarbetar i mindre utsträckning och har lägre lön än män. Kvinnor arbetar i högre grad deltid än män, men står för huvuddelen av det obetalda hemarbetet.

Lön och företagarinkomst är den största inkomstkällan för både kvinnor och män. Den är också grunden för ersättning från sjuk- och arbetslöshetsförsäkring samt framtida pensioner. Löneskillnader på arbetsmarknaden återspeglas därför även i dessa system. Vid analys av den ekonomiska jämställdheten är därför utvecklingen på arbetsmarknaden central.¹

1.1 Arbetslösheten minskar snabbare för män

Den internationella finanskris som inleddes 2008 och den därefter följande lågkonjunkturen har även drabbat Sverige. Under 2010 har det ekonomiska läget stabiliserats och sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar åter. Effekterna av lågkonjunkturen kommer dock att synas under flera år framöver.

Under 1990-talskrisen drabbades mansdominerade yrken först. I en senare fas kom krisen även att påverka kvinnodominerade yrken och skillnaden i arbetslöshet mellan könen utjämnades efterhand. Den kris som inleddes 2008 följde till en början samma mönster och arbetslöshetsuppgången var betydligt större för män under 2009. Bland annat till följd av att regeringen som en del av krisbekämpningen har tillfört kommunsektorn ytterligare medel har minskningen av sysselsättningen i kommunerna blivit begränsad. Genom att en stor andel av de anställda i kommunerna är kvinnor har detta förhindrat att många kvinnor förlorat sina anställningar.

¹ Redogörelsen fokuserar därför på personer i förvärsaktiv ålder, men uppgifter avseende pensionärer finns bl.a. i avsnitt 2.3 i denna bilaga.

Under första halvåret 2010 var återhämtningen på arbetsmarknaden starkare för män än för kvinnor. Antalet arbetslösa och den relativa arbetslösheten fortsätter att minska, i synnerhet för män. I augusti 2010 var den säsongrensade arbetslösheten för personer 15–74 år 8,3 procent för kvinnor och 8,2 procent för män.²

Många av dem som blir arbetslösa utgörs av visstidsanställda vars kontrakt inte förlängs. De som ännu inte trätt in på arbetsmarknaden drabbas också av en svag arbetsmarknad, t.ex. ungdomar och utrikes födda. Arbetslöshet vid ung ålder ökar kraftigt risken för arbetslöshet senare i livet.³

1.2 Grunden till ett jämställt arbetsliv läggs i skolan

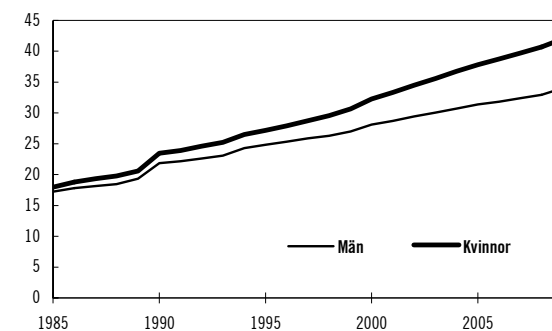
Kvinnor har högre utbildning än män

Kvinnornas utbildningsnivå är i genomsnitt högre än männens. En klart högre andel kvinnor än män har eftergymnasial utbildning. Sedan 1990 har andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning trendmässigt ökat snabbare än andelen för män. Av dem som tog examen i högskolan läsåret 2008/09 var 65 procent kvinnor, att jämföra med 60 procent för tio år sedan.⁴

Trenden mot allt högre utbildning fortsätter. År 2030 förväntas 51 procent av kvinnorna ha en eftergymnasial utbildning jämfört med 39 procent 2007 och 22 procent 1990. Motsvarande siffror för männen är 36, 31 respektive 20 procent. Andelen kvinnor på de traditionellt sett manliga eftergymnasiala utbildningarna beräknas öka. Däremot förväntas inte männens andel inom de traditionellt kvinnliga eftergymnasiala utbildningarna att öka.⁵

Diagram 1.1 Andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning 1985–2009

Personer 25–64 år, procent.

Anm: Nivåklassificeringen är gjord enligt Svensk utbildningsnomenklatur SUN 2000. Källa: Statistiska centralbyrån.

Stora skillnader mellan kvinnors och mäns utbildningsval

Det finns stora skillnader mellan kvinnors och mäns utbildningsval inom gymnasie- och högskolan. Inom gymnasieskolan uppvisar t.ex. endast 3 av 17 nationella program en könsfördelning i intervallet 40–60 procent av respektive kön.

Tabell 1.1 Befolkningen fördelad efter utbildningsinriktning och kön 2009

Personer 25–64 år.

Inriktning	Antal	Andel kvinnor	Andel män
Allmän utbildning	1 134 000	49	51
Pedagogik och lärarutbildning	336 300	76	24
Humaniora och konst	188 500	59	41
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	822 900	61	39
Naturvetenskap, matematik och data	131 300	40	60
Teknik och tillverkning	1 050 200	12	88
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	81 900	31	69
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	629 700	84	16
Tjänster	293 200	53	47
Okänd utbildningsinriktning	188 400	45	55
Totalt	4 856 500	51	49

Anm: Avser alla utbildningsnivåer. Indelningar enligt SUN 2000. Källa: Statistiska centralbyrån.

När det gäller kvinnors och mäns val av utbildningsinriktning har inte mycket förändrats

² Totalt 8,2 procent. Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

³ IFAU 2004:13, Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?

⁴ Högskoleverkets rapport 2010:10 R Årsrapport 2010.

⁵ Statistiska centralbyrån 2010, Utbildning: Könsstruktur per utbildning och yrke 1990–2030, Temarapport 2010:1. Uppgifterna avser 20–64 år.

under det senaste decenniet.⁶ Detta gäller såväl gymnasie- som högskolan. I gymnasieskolan läser kvinnor i högre utsträckning på något av de studieförberedande programmen, men det är särskilt de yrkesförberedande programmen som är kraftigt könsuppdelade efter ett traditionellt mönster.

De traditionella studievalen består även inom högskolan. Kvinnor är överrepresenterade inom pedagogik och lärarutbildning och inom hälso- och sjukvård och social omsorg och män är överrepresenterade inom teknik och tillverkning. Andelen kvinnor bland de examinerade har ökat inom de flesta studieinriktningarna. Förutom inom teknikområdet har detta medfört en snedare könsfördelning än för tio år sedan.

Kvinnor har högre betyg

Fler kvinnor än män går alltså vidare till högskolan från gymnasiet. Detta förklaras delvis av att män i genomsnitt har lägre betyg än kvinnor, men sannolikt också av att flera av de mansdominerade programmen leder till ett yrke som inte kräver någon högskoleutbildning.

För att förbättra jämställdheten i skolan har regeringen tillsatt en delegation för jämställdhet i skolan (dir 2008:75). I juli 2009 presenterades ett delbetänkande som bland annat pekar på skillnaderna i prestationer mellan flickor och pojkar.⁷ Flickor har haft 10 procent bättre betyg än pojkar under lång tid. Beräkningar för ett urval av ämnen visar att skillnaderna var ungefär desamma redan på 1960-talet. Flickor har 10 procent bättre meritvärdespoäng i grundskolan, och skillnaden i kurspoäng från gymnasieskolan är lika stor. Könsskillnaden i betyg är i det närmaste konstant och oberoende av elevernas socioekonomiska bakgrund.

1.3 En könsuppdelad arbetsmarknad

Efter det könssegregerade utbildningssystemet följer en könsuppdelad arbetsmarknad. Fördelningen av kvinnor och män inom olika

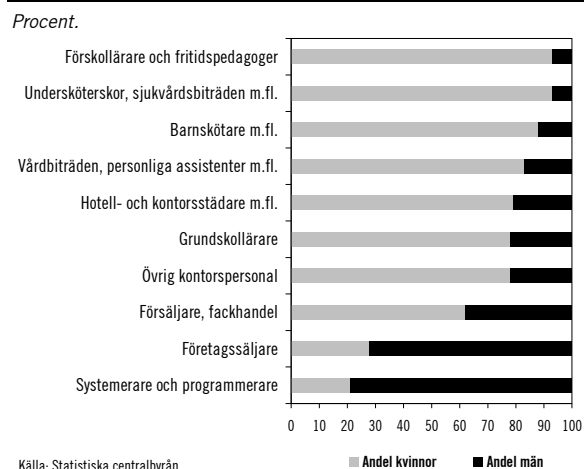
sektorer, näringsgrenar, yrken, chefspositioner och företagsformer är ojämn.

Kvinnor och män har olika yrken

Arbetsmarknaden i Sverige och de övriga nordiska länderna är mer könssegregerade än inom många andra OECD-länder.⁸ De flesta yrken domineras i hög grad av antingen kvinnor eller män. Kvinnor arbetar oftast i några få stora yrkesgrupper medan män jobbar i flera och mindre yrken.⁹ Detta blir tydligt då man ser på de tio största yrkesgrupperna, som tillsammans omfattar 34 procent av alla anställda kvinnor, men endast 11 procent av alla anställda män, se diagram 1.2.

Andelen kvinnor och män som arbetar i kvinno- respektive mansdominerade yrkesgrupper har varit relativt stabil sedan 2002. Även i yrkesgrupper där andelen anställda var jämnt fördelad mellan könen var förändringarna totalt sett små. I den mån förskjutningar skett handlar det om att kvinnor har gått in i mansdominerade yrken, medan män generellt förblivit i de traditionellt manliga yrkena.

Diagram 1.2 Könsfördelning inom de 10 största yrkesgrupperna 2008

En bidragande faktor till den internationellt sett höga förvärvsfrekvensen bland kvinnor kan vara att en betydande del av de tjänster som i Sverige utförs av kvinnor som avlönat marknadsarbete, i högre grad utförs av kvinnor som oavlönat arbete i länder utanför Norden. Detta kan också

⁶ Ändrad klassificering år 2000 försvårar jämförelser över en längre tidsperiod.

⁷ Flickor och pojkar i skolan - hur jämställt är det? (SOU 2009:64). Se även utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i denna proposition.

⁸ Melkas H., Anker R., Occupational segregation by sex: in Nordic countries i Woman, gender and work ed. Loufti F. L. ILO 2010.

⁹ Medlingsinstitutet 2010, Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2009?

vara en orsak till den internationellt sett starkt könsuppdelade arbetsmarknaden i Sverige, där många kvinnor arbetar med omsorg av barn och äldre inom den offentliga sektorn.¹⁰

Kvinnor fortsätter att öka i manliga yrken

För den som väl skaffat sig en utbildning är det kostsamt och tidskrävande att byta yrkesinriktning. Det tar därför lång tid innan förändringar inom utbildningssystemet får fullt genomslag på arbetsmarknaden. En följd av att kvinnor i allt högre grad utbildar sig till traditionellt manligt dominerade yrken på eftergymnasial nivå är att kvinnornas andel i dessa yrken successivt ökar. Inom många yrkesgrupper kan man se följderna av denna utveckling, där männen är i majoritet i den äldsta åldersgruppen och kvinnorna dominerar i den yngsta. Särskilt tydligt märks detta inom yrken som kräver eftergymnasial kompetens, t.ex. agronomer, arkitekter, ekonomer, jurister, naturvetare och teologer.¹¹ Däremot förväntas inte andelen män öka inom de traditionella kvinnoyrkena i samma utsträckning. Männen behåller eller till och med förstärker sin klara dominans inom de tekniskt industriella utbildningarna på gymnasienivå.

Privat sektor domineras av män – offentlig sektor av kvinnor

År 2009 arbetade 51 procent av kvinnorna i privat och 49 procent i offentlig sektor, medan 81 procent av männen arbetade i privat och 19 procent i offentlig sektor. I kommun- och landstingssektorn utgjorde kvinnor en stor majoritet med 78 procent av de anställda. Den statliga sektorn var könsmässigt neutral, medan den privata sektorn hade en övervikt av män, 61 procent.¹²

Det är vanligare att män har högre befattningar än kvinnor

Förutom att kvinnor och män arbetar i olika sektorer och yrken så finns det en hierarkisk skiktning i respektive sektor, där män i större utsträckning än kvinnor finns på högre

befattningar eller chefsposter. Detta återspeglas även i lönestatistiken.

Kvinnliga och manliga chefer har olika chefsfunktioner och arbetar inom olika slags organisationer. Bland kvinnor är det vanligast att arbeta som ekonomi- eller administrativ chef medan män oftast arbetar som försäljnings- eller marknadschefer. Kvinnor är oftast chefer inom offentlig verksamhet, exempelvis vård och omsorg, utbildning och offentlig förvaltning medan män oftare är chefer inom byggverksamhet eller tillverkning, el-, värme- och vattenförsörjning.¹³

Tabell 1.2 Chefer efter sektor och kön 2008

Procent.

Sektor	Sysselessatta		Chefer	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Privat sektor	38	62	25	75
Offentlig sektor	74	26	62	38
Stat	50	50	39	61
Kommuner	79	21	64	36
Landsting	80	20	72	28
Totalt	50	50	33	67

Källa: Statistiska centralbyrån.

Män är överrepresenterade som chefer i alla sektorer, se tabell 1.2. Det kan därför finnas fog för påståendet att det finns en s.k. glashiss som gör det lättare för män att göra karriär i kvinnoyrken.¹⁴ Totalt var 67 procent av alla chefer män och 33 procent kvinnor 2008. Skillnaden var störst i privat sektor, medan könsfördelningen var något jämnare i offentlig sektor. Jämnast var könsfördelningen i staten där 39 procent av cheferna var kvinnor och 61 procent män. I privat sektor var endast var fjärde chef kvinna 2008.

Störst var ojämställdheten på de allra högsta chefsposterna. Bland börsföretagens totalt 269 verkställande direktörer var endast 8 kvinnor 2009–2010. Bland styrelseledamöterna i börsföretagen var 20 procent kvinnor och 80 procent män.¹⁵

¹⁰ Melkas H., Anker R., Occupational segregation by sex: in Nordic countries i Woman, gender and work ed. Loufti F. L. ILO 2010.

¹¹ Statistiska centralbyrån har skrivit fram könsstrukturen per utbildning och yrke till 2030 i Temarapport 2010:1 Utbildning: Könsstruktur per utbildning och yrke 1990–2030.

¹² Enligt Statistiska centralbyrån, AKU. Avser anställda 16–64 år.

¹³ Enligt Statistiska centralbyrån, *Välfärd*, 2010:2.

¹⁴ SOU 2004:43 Den könsuppdelade arbetsmarknaden.

¹⁵ Enligt Statistiska centralbyrån, På tal om kvinnor och män 2010.

Företagare är oftast män

Av dem som var sysselsatta i Sverige 2009 var 16 procent av männen företagare att jämföra med 6 procent för kvinnorna.¹⁶ Det innebär att cirka en fjärdedel (28 procent) av företagen var kvinnor och tre fjärdedelar (72 procent) män.

Antalsmässigt domineras näringslivet av småföretag med färre än 50 anställda. Bland småföretagare är 78 procent män och 22 procent kvinnor. Branschmässigt är kvinnors och mäns företagande könsuppdelat på samma sätt som arbetsmarknaden i övrigt. Den största andelen företagande kvinnor och män finns i åldersintervallet 41–50 år, 33 procent respektive 30 procent. Bland dem som startade företag 2009 var en tredjedel kvinnor.¹⁷

Tabell 1.3 Anställda och företagare 2009

16–64 år. Tusental och procent.

Sektor	Antal		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Anställda	1980	1980	50	50
Företagare	120	310	28	72
Totalt	2100	2290	48	52

Anm: Företagare inklusive medhjälpande hushållsmedlemmar.
Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Kvinnor och män har olika motiv till varför de vill starta eget. För kvinnor är möjligheten att förverkliga sina idéer det viktigaste. Nästan lika viktigt är möjligheten att få arbeta självständigt. För män är möjligheten att arbeta självständigt det vanligaste motivet och det näst vanligaste är att förverkliga sina idéer. Ungefär lika många män som kvinnor uppger att motivet till att starta eget är arbetslöshet eller risk för arbetslöshet.¹⁸

Arbete inom privat sektor eller på en marknad som domineras av små företag ökar benägenheten att bli egenföretagare.¹⁹ En orsak till att kvinnor inte blir företagare lika ofta som män kan därför vara att kvinnor ofta arbetar inom yrken eller sektorer där det är svårt för företagare eller mindre företag att etablera sig.

Regeringen har genomfört en satsning om 100 miljoner kronor per år under föregående mandatperiod för att främja kvinnors före-

tagande samt för att stärka kunskap och forskning om kvinnors företagande.

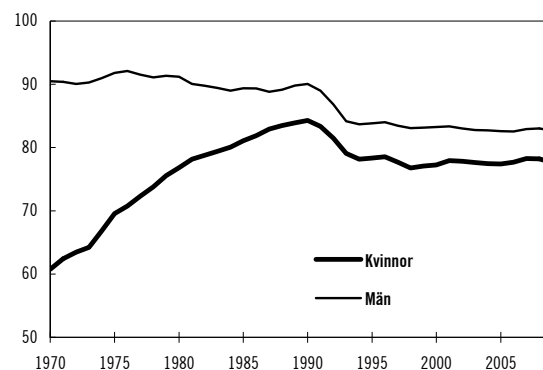
1.4 Kvinnor förvärvsarbetar mindre än män*Kvinnor har lägre arbetskraftsdeltagande*

Trots att andelen kvinnor i arbetskraften i Sverige är bland de högsta i världen, är andelen lägre än för män.²⁰ År 2009 ingick 2,3 miljoner kvinnor och 2,5 miljoner män i arbetskraften. Det motsvarar 77,7 procent av kvinnorna och 82,7 procent av männen i åldern 16–64 år.²¹

Kvinnornas arbetskraftstal ökade under 1970- och 1980-talen, samtidigt som det i stort sett var oförändrat för män. I början av 1990-talet upphörde ökningen av kvinnornas arbetskraftsdeltagande, och har sedan dess legat runt fem procentenheter lägre än männens.

Diagram 1.3 Arbetskraftsdeltagande 1970–2009

Andel av befolkningen 16–64 år, procent.

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Kvinnor förvärvsarbetar färre timmar än män

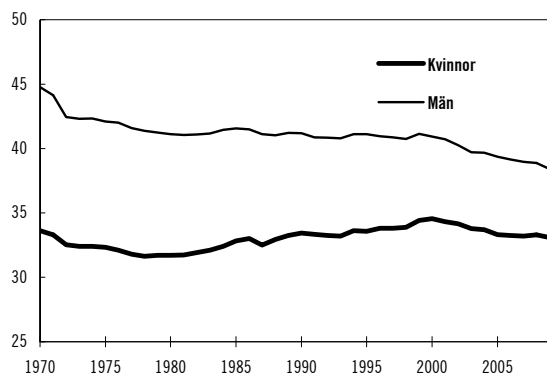
För män minskade den genomsnittliga arbetstiden från ca 44 timmar till ca 41 timmar per vecka mellan 1970 och 1980 och förblev sedan ungefär oförändrad fram till millennieskiftet. Därefter minskade den till drygt 38,4 timmar 2009. Även för kvinnor minskade medelarbetstiden något under 1970-talet, från ca 32 till 31 timmar. Därefter ökade den till 34 timmar vid

¹⁶ Enligt Statistiska centralbyrån, AKU. Avser 20–64 år.¹⁷ Enligt Tillväxtverkets hemsida, www.tillvaxtverket.se¹⁸ Enligt Tillväxtverkets hemsida, www.tillvaxtverket.se¹⁹ Eklund S., Vejsiu A. Drivkrafter att starta företag: ett genusperspektiv, Ekonomisk debatt 2009:3.²⁰ Internationella uppgifter publiceras bl.a. i OECD Employment Outlook 2008.²¹ Om inte annat anges bygger avsnittet på Statistiska centralbyråns Arbetskraftsundersökning (AKU). Samtliga uppgifter avser personer 16–64 år. För att få jämförbarhet över tiden har siffror enligt den äldre definitionen kedjats till den nya ILO-definitionen.

millennieskiftet, men har sedan minskat något och är nu ca 33,1 timmar. Skillnaderna i arbetstid mellan könen har minskat successivt, och kvinnor ökade sin arbetstid i förhållande till män från ca 75 till 86 procent mellan 1970 och 2009.

Diagram 1.4 Medelarbetstid 1970–2009

Genomsnittligt antal timmar per vecka för personer i arbete 16–64 år.

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Det är främst kvinnor som arbetar deltid

Den viktigaste orsaken till att män i genomsnitt förvärvsarbetar fler timmar per vecka än kvinnor är att många kvinnor arbetar deltid. Kvinnor arbetar deltid, frivilligt eller ofrivilligt, i betydligt större omfattning än män. Av de sysselsatta arbetade 35 procent av kvinnorna och 12 procent av männen deltid 2009.²²

Motiven till att kvinnor och män arbetar deltid skiljer sig åt. Den vanligaste orsaken för kvinnor att arbeta deltid är att ta hand om barn. För män är den vanligaste orsaken att heltidsjobb saknas. Bland de pappor som jobbar deltid är det en femtedel som gör det för att ta hand om barn.²³

Frivilligt deltidarbete kan bli en inkörsport till ofrivilligt deltidarbetslöshet, i synnerhet för kvinnor. Under vissa faser av livet väljer många att arbeta deltid, i synnerhet kvinnor med små barn. Detta medför att kvinnor ofta söker sig till branscher och yrken där det är vanligt och accepterat med deltidanställningar, t.ex. detaljhandeln eller vård- och omsorgssektorn.

Samtidigt är fler kvinnor än män deltidarbetslösa och vill öka sin arbetstid. En förklaring till detta kan vara att de kvinno-

dominerade branscherna anpassats till deltidarbete och att det därför finns få lediga heltidstjänster att söka. Det finns tecken som tyder på att möjligheten att få arbetslöshetsersättning på deltid gör det svårare för den som arbetar deltid att hitta ett heltidsjobb.²⁴ Begränsningen av rätten till deltidserättning från arbetslöshetsförsäkringen kan därför bidra till att minska det ofrivilliga deltidarbetet.

Kvinnor utför mer av det obetalda arbetet än män
Den ojämställda fördelningen av hushållsarbete är ett av skälen till kvinnors lägre arbetskraftsdeltagande och lägre medelarbetstid. De som arbetar oavlönat räknas inte till arbetskraften och får därför ingen inkomst eller pensionsrätt, men bidrar till såväl hushållens som samhällets välfärd i stort.

De som förvärvsarbetar mycket har mindre tid till arbete i hushållet. Den ojämna fördelningen av det avlönade marknadsarbetet är därför en spegelbild av det oavlönade hushållsarbetet. Enligt den senast tillgängliga statistiken, som avser 2001, utförde kvinnor 59 procent och män 41 procent av det oavlönade arbetet.

Totalt sett var det oavlönade arbetet av ungefär samma omfattning som det avlönade. Under en vecka utförde kvinnor nära 29 timmar och män cirka 20 timmar oavlönat arbete. Sammantaget innebär detta att kvinnor och män arbetade ungefär lika mycket, 55 respektive 56 timmar per vecka 2001, när avlönat och oavlönat arbete räknas samman.²⁵

Jämfört med tidsanvändningsundersökningen 1990/91 minskade kvinnor sitt obetalda arbete. För män finns ingen motsvarande förändring. Tiden som avsätts varierar kraftigt inte bara mellan kvinnor och män, utan också mellan olika åldersgrupper.

I ett längre perspektiv har kvinnors ökade arbetskraftsdeltagande gått hand i hand med att hushållsarbetet har effektiviserats. Från mitten av 1940-talet ökade kvinnors löner i jämförelse med männens, vilket skapade incitament att träda ut på arbetsmarknaden. Moderniseringen av de svenska hemmen verkade i samma riktning, eftersom den innebar att en given

²² Enligt Statistiska centralbyrån, AKU. Avser 16–64 år. Med deltid avses en överenskommen arbetstid mindre än 35 timmar per vecka.

²³ Fredriksson K., Pappor jobbar mest av alla, Statistiska centralbyrån Välfärd 2010:2

²⁴ Hartman L. et al, Välfärd på deltid, SNS Förlag, 2008.

²⁵ Tidsanvändningsundersökningar har genomförts vid två tillfällen, senast 2000/01. Nästa undersökning kommer att publiceras under 2011. Uppgifterna avser hela befolkningen 20–64 år. Med obetalt arbete menas t.ex. hushållsarbete, vård av barn, underhåll av trädgård eller bil.

mängd hushållstjänster kunde produceras med en minskad arbetsinsats. Genom den offentliga barnomsorgens utbyggnad och den nya familjepolitiken under 1970-talet blev det möjligt för fler kvinnor att yrkesarbeta.²⁶ Det finns inga skäl att tro att tidsbesparingarna i hushållsarbetet kommer att upphöra i framtiden. Till exempel gör införandet av RUT-avdraget det ekonomiskt rimligt för betydligt fler hushåll att köpa hushållstjänster.

1.5 Utanförskapet större för kvinnor

Trots att Sverige har en arbetsmarknad där förutsättningarna för både kvinnors och mäns deltagande är relativt goda står många utanför arbetsmarknaden. Det gäller t.ex. sjukskrivna, arbetslösa och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Många arbetar inte heller i den utsträckning de skulle önska.

Tabell 1.4 Antal helårsekvivalenter i åldrarna 20–64 år som försörjs med sociala ersättningar och bidrag 2009

Antal helårsekvivalenter och fördelning, procent.

	Antal helårsekvivalenter	Andel kvinnor	Andel män
Sjukpenning	105 400	60	40
Sjuk- och aktivitetsersättning	415 900	59	41
Arbetslöshet	131 300	44	56
Arbetsmarknadsåtgärder	120 800	46	54
Ekonomiskt bistånd	88 800	48	52
Totalt	862 200	54	46

Källa: Statistiska centralbyrån.

Av tabell 1.4 framgår att utanförskapet räknat med s.k. helårsekvivalenter är större bland kvinnor än bland män.²⁷ Kvinnor är överrepresenterade inom sjukpenning och sjuk- och aktivitetsersättning. Räknat i helårsekvivalenter ökade utanförskapet med 4,7 procent för såväl män som kvinnor mellan 2008 och 2009. Ökningen förklaras av den negativa utvecklingen på arbetsmarknaden till följd av finanskrisen. Samtidigt har sjuktalen minskat stadigt under

flera år. Räknat i helårsekvivalenter är nivån 160 000 lägre än då regeringen tillträdde 2006.²⁸

Månadsutfallen för första halvåret 2010 tyder på att antalet helårsekvivalenter fortsätter att falla.²⁹ Den allmänna bilden är att arbetslösheten minskar liksom antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, men även antalet ekvivalenter inom ohälsöförsäkringarna minskar.

Kvinnor på kvinnodominerade arbetsplatser löper störst risk att bli sjukskrivna. Regeringen har tidigare presenterat satsningar på sammanlagt 41 miljoner kronor under 2009 och 2010 för att motverka kvinnors ohälsa på arbetsplatser och för att förstärka forskningen om kvinnors hälsa.

1.6 Män har högre lön än kvinnor

Generellt har de mansdominerade yrkena en högre medellön än de kvinnodominerade.³⁰ Så länge inte lönerelationerna eller andelen kvinnor och män i olika yrken utjämnas kommer därför kvinnors löner i genomsnitt att förbli lägre än mäns. Även om könsfördelningen utjämnas är detta inte någon garanti för att lönerna utjämnas, eftersom kvinnor i allmänhet har lägre lön än män även inom en och samma yrkesgrupp. En undersökning visar t.ex. att kvinnliga ingenjörer får drygt 1 000 kronor mindre i månadslön än män redan på första jobbet efter avslutad utbildning.³¹

Olika arbetad tid mellan könen ökar skillnaderna i arbetsinkomst

Män har högre lön, arbetar fler timmar och är inte frånvarande från arbetet lika mycket som kvinnor. Detta medför att fördelningen av de faktiska inkomsterna från arbete är betydligt mer ojämnt fördelade än månadslönerna, 40 procent betalades ut till kvinnor och 60 procent till män. År 2008 uppgick antalet personer med lön eller företagarinkomst till 4,6 miljoner, varav 48 pro-

²⁶ Svensson L. Hemmens modernisering och svenska hushålls tidsanvändning 1920-90, IFAU 2008:19.

²⁷ Statistiska centralbyråns definitioner avviker något från de som används i kapitel 8, tabell 8.7 i denna proposition. SCB räknar t.ex. inte med sjuktalen som en del av sjukpenningen.

²⁸ Med helårsekvivalenter avses det antal individer 20–64 år som skulle kunna försörjas under ett helt år med full ersättning. Exempelvis blir två personer, som varit heltidsarbetslösa ett halvår var, tillsammans en helårsekvivalent.

²⁹ Könsuppdelade uppgifter saknas.

³⁰ Enligt Statistiska centralbyråns lönestrukturstatistik.

³¹ Sveriges ingenjörer 2009 (www.sverigesingenjorer.se).

cent var kvinnor och 52 procent män. Det är samma andelar som 1997.

Inkomst från arbete är den faktiska ersättningen för utfört arbete. Till skillnad från kontrakterad lön påverkas denna av frånvaro, heltids-/deltidsarbete och eventuell övertidsersättning. Till inkomst från arbete räknas även företagarinkomst. Kvinnors utbetalda arbetsinkomst uppgår till 70,6 procent av männens.

Tabell 1.5 Genomsnittlig arbetsinkomst och lön för kvinnor och män 2009

Kronor, procent.

	Kvinnor	Män	Kvinnors andel
Arbetsinkomst, utbetald	18 600	26 400	70,6
Månadslön	25 700	30 100	85,2
Standardvägd månadslön	28 300	30 100	94,0

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Kvinnornas lägre arbetskraftsdeltagande och kortare genomsnittliga arbetstid innebär att män samlar på sig större arbetslivserfarenhet. Detta har i sin tur visat sig vara en faktor som bidrar till en högre lön.³² Kvinnors kortare medelarbetsbidrar därför till att befästa löneskillnaderna mellan könen.

Kvinnor har även en högre frånvaro från arbetet än män, t.ex. på grund av egen eller barns sjukdom. Detta är också en av orsakerna till att kvinnor får en större del av sina inkomster från transfereringar än män. Förvärvsavbrott har negativa konsekvenser för löneutvecklingen, och kvinnor har i genomsnitt haft dubbelt så lång tid av förvärvsavbrott som män, t.ex. till följd av barnledighet.³³

Skillnaden i månadslön mellan könen minskar

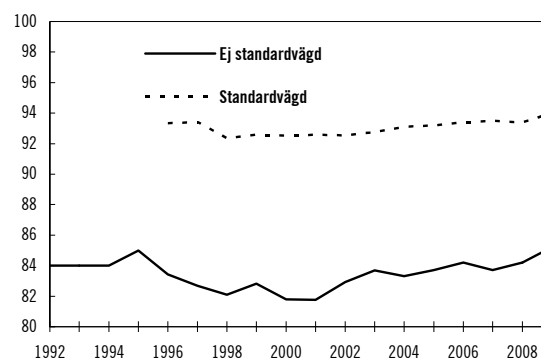
När man räknar om alla löner till månadslön för att justera för skillnader i arbetstid, var kvinnornas månadslön i genomsnitt 85,2 procent av männens 2009. Räknat i kronor var kvinnors månadslön i genomsnitt 25 700 kronor och mäns 30 100 kronor 2009. Jämfört med 2008 är detta en ökning med 700 kronor för män och 1 000 kronor för kvinnor. Mellan 1992 och 2009 ökade kvinnors månadslöner med i genomsnitt

3,9 procent per år, jämfört med 3,8 procent för män.³⁴

Skillnaden i lön mellan män och kvinnor är alltså 14,8 procent. Denna andel, det s.k. lönegapet, är på ungefär samma nivå som 1992. Lönegapet ökade under 1990-talet, men sedan sekelskiftet kan man se en trendmässig minskning. Eftersom väsentligt fler kvinnor än män arbetar deltid blir skillnaden i faktiskt utbetalda löner mellan könen större än vad dessa siffror visar.

Diagram 1.5 Kvinnors lön i procent av mäns lön 1992–2009

Procent.

Anm.: Den standardvägda tidsserien har skarvats 2005 mht. förbättrad yrkesgruppsindelning (SSYK) efter detta år.

Källa: Medlingsinstitutet.

Lönegapet minskar när man tar hänsyn till att män och kvinnor arbetar med olika saker

För att få en tydligare bild av löneskillnaderna mellan kvinnor och män är det vanligt att korrigera för olika lönepåverkande faktorer som inte beror på kön, t.ex. yrke, utbildning och ålder, genom s.k. standardvägning. På detta sätt kan man beräkna hur stor löneskillnaden mellan kvinnor och män skulle vara om kvinnor och män arbetade i samma yrken, var lika gamla osv.

Efter standardvägning uppgick kvinnors månadslön till 94,0 procent av männens 2009. Den resterande skillnaden, 6,0 procent, kan bero på faktorer som inte ingår i den använda modellen, t.ex. arbetsledaransvar och yrkeserfarenhet. Oförklarade löneskillnader är inte samma sak som osakliga löneskillnader eller

³² Aktuella skattningar och internationella jämförelser finns i t.ex. Boarini R., Strauss H. The private internal rates of return to tertiary education: New estimates for 21 OECD countries, OECD economics department, Working paper 591, 2007.

³³ Björklund A. m.fl., Arbetsmarknaden, SNS förlag. Studien bygger på data från 1992–1993.

³⁴ Enligt Statistiska centralbyråns lönestrukturstatistik. Lön är ersättning för utfört arbete under en given tidsenhet, t.ex. kronor per månad. För att kunna jämföra löner mellan män och kvinnor, olika branscher, åldersgrupper etc. har lönerna räknats om till heltid.

diskriminering, men kan vara ett tecken på att sådan förekommer.³⁵

Även om de löneskillnader som förklaras av att kvinnor och män är verksamma i olika yrken, sektorer osv. och därför inte kan sägas vara diskriminerade i lagens mening, är det ett tecken på att kvinnors och mäns arbete värderas olika. I vissa sammanhang har detta benämnts ”strukturell” diskriminering.

Tabell 1.6 Lönegap per sektor 2005–2009

Kvinnors andel av mäns månadslön, procent och procentenheter.

Sektor	Kvinnors andel 2009		Utveckling 2005–2009	
	Ej standardvägd	Standardvägd	Ej standardvägd	Standardvägd
Offentlig sektor	84,9	97,0	1,5	0,5
Kommun	93,4	99,4	1,8	0,3
Landsting	73,1	95,3	1,7	0,6
Stat	88,7	93,8	3,0	0,9
Privat sektor	86,6	92,7	1,3	1,0
Arbetare	90,0	95,5	1,7	1,1
Tjänstemän	79,2	90,9	1,9	0,7
Alla sektorer	85,2	94,0	1,5	0,8

Anm. Månadslönen är standardvägd för att korrigera för lönepåverkande faktorer som inte beror på kön, t.ex. yrke, utbildning och ålder.

Källa: Medlingsinstitutet.

Drygt hälften av skillnaden i månadslön mellan könen förklaras av att kvinnor i genomsnitt arbetar i yrken, sektorer etc. med lägre lönenivåer än genomsnittet på arbetsmarknaden, men även utbildningsnivå och sektorstillhörighet är betydelsefulla.³⁶ Lönegapet varierar mellan olika sektorer. De största ej standardvägda löneskillnaderna finns i landstingen, 26,9 procent och de minsta i kommunerna, 6,6 procent. Om man istället ser på de standardvägda löneskillnaderna var de störst för tjänstemän i privat sektor, 9,1 procent, och minst i kommunerna, 0,6 procent. Detta hänger delvis samman med att skillnaderna är större inom de sektorer där andelen högtbildade är högre.

Det finns även skillnader i lönegapets utveckling mellan de olika sektorerna. Sedan 2005, men i synnerhet det senaste året, har

löneskillnaderna minskat i alla sektorer. De ojusterade löneskillnaderna har minskat snabbast i staten, med 3,0 procentenheter. De standardvägda lönegapen minskade mindre, med 1,0 procentenhet i den privata sektorn, och med 0,5 procentenheter i den offentliga sektorn mellan 2005 och 2009.

En förklaring till kvinnors lägre lön som förts fram i debatten är att kvinnor ofta arbetar inom den offentliga sektorn där antalet arbetsgivare är begränsat och löntagarnas förhandlingsstyrka därför är svag. Det finns studier som visar att en övergång från offentlig till privat drift bland anställda inom vård, omsorg och skola kan medföra en förbättrad löneutveckling för de anställda.³⁷ Vidare är medellönen bland sjuksköterskor ofta högre i län med en högre andel av de anställda hos privata vårdgivare.³⁸ I andra studier har man inte kunnat finna några skillnader i lönestruktur, lönenivå och förmåner mellan privata och kommunala utförare inom äldreomsorgen.³⁹ En slutsats från litteraturen är därför att det inte finns någon stark evidens för att konkurrensutsättning av offentliga verksamheter har någon större betydelse för lönerna nivå eller för lönerelationerna mellan kvinnor och män.

Kvinnor tjänar mindre på utbildning

Utbildningen påverkar individens lön positivt, dvs. högre utbildning ger normalt högre lön. Detta gäller för både kvinnor och män, även om män generellt sett har en högre lönenivå. Trots kvinnors högre utbildningsnivå har män alltså i genomsnitt högre lön än kvinnor. Jämfört med män tjänar kvinnor således mindre på att utbilda sig. Detta gäller såväl i Sverige som internationellt.⁴⁰ Delvis kan kvinnors lägre avkastning på utbildning förklaras av att de är överutbildade, dvs. att de har en högre utbildning än vad som normalt krävs för deras yrke.⁴¹

³⁵ Medlingsinstitutets har också använt regressionsanalys för att beräkna det justerade lönegapet. I denna analys tas hänsyn till något fler faktorer än vid standardvägning, se t.ex. Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2009?. Skillnaden blir då något mindre, 5,4 procent jämfört med 6,0 procent 2009.

³⁶ Se t.ex. Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2009? Medlingsinstitutet 2010.

³⁷ Orelund C., Övergång till privat drift inom offentlig sektor – Högre lön för den anställda, Ekonomisk debatt 2010:5.

³⁸ Johansson, K., Marknadsmakt och löner inom sjukvården, opublicerad uppsats, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet 2004.

³⁹ Socialstyrelsen (2004) Konkurrensutsättningen inom äldreomsorgen, rapport, Socialstyrelsen, Stockholm.

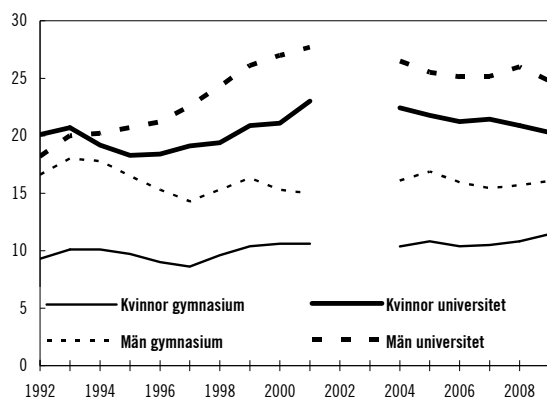
⁴⁰ Enligt t.ex. Boarini R., Strauss H., The private internal rates of return to tertiary education: New estimates for 21 OECD countries, OECD economics department, Working paper 591, 2007.

⁴¹ Enligt Johansson M., Katz K., Underutnyttjad utbildning och lönegapet mellan kvinnor och män, IFAU rapport 2007:11.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är större bland högt utbildade än bland lågt utbildade. Skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga månadslön är störst i gruppen med eftergymnasial utbildning, tre år eller längre (exklusive forskarutbildade).⁴²

Diagram 1.6 Utbildningspremier för kvinnor och män

Löneskillnad mellan treårig gymnasial och förgymnasial utbildning samt mellan treårig universitets- och treårig gymnasial utbildning, procent.

Anm: Data saknas för 2002 och 2003.

Källa: Medlingsinstitutet.

Utbildningspremierna visar hur mycket man tjänar på att utbilda sig. Diagram 1.6 visar den genomsnittliga löneskillnaden mellan treårig gymnasial och förgymnasial utbildning samt mellan treårig universitets- och treårig gymnasial utbildning sedan 1992.⁴³ För tidigare år saknas könsuppdelade data, men under 1970-talet sjönk utbildningspremierna totalt sett. Sedan 1980-talets början har gymnasielönepremierna varit i stort sett oförändrade, men sedan 1992 har en viss utjämning mellan könen skett. I början av 1990-talet var universitetslönepremierna ungefär lika höga för båda könen. Under 1990-talet ökade den för såväl kvinnor som män, men mest för männen. Under det senaste decenniet har universitetslönepremierna minskat svagt för båda könen, men något mer för kvinnor.

Lönerörligheten lägre för kvinnor än för män

Kvinnor är kraftigt överrepresenterade bland dem med låga löner, samtidigt som de har

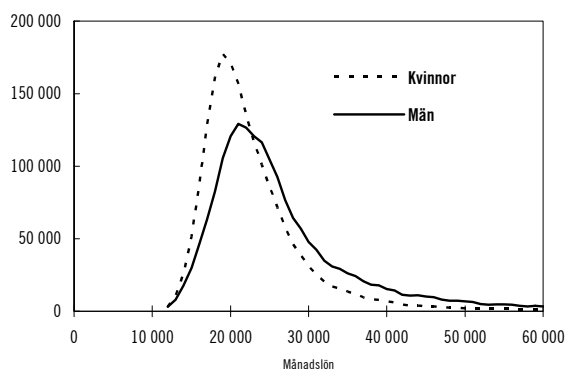
mindre sannolikhet än män att röra sig uppåt i lönefördelningen.⁴⁴ Kvinnor med barn har mindre sannolikhet att öka sin lön, men detta gäller inte för män. Föräldraledighet gör att inkomstutvecklingen blir sämre. För kvinnor där mannen också varit föräldraledig är denna minskning inte lika stor.⁴⁵

Lönespridningen är större för män än för kvinnor

I allmänhet är löneskillnaderna mellan könen mindre ju högre andelen kvinnor är i ett yrke. Jämfört med män har kvinnor i genomsnitt lägre lön och en mer sammanpressad lönestruktur, se diagram 1.7.

Diagram 1.7 Lönespridning för kvinnor och män 2008

Antal personer 20–64 år per 1000-kronorsintervall.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Mellan 1992 och 2008 ökade lönespridningen för båda könen och i alla sektorer. Ökningen av lönespridningen var ungefär lika stor för kvinnor och män. Ökningen skedde främst fram till 2001 och det har därefter endast varit mindre förändringar.⁴⁶

Störst är lönespridningen för män som arbetar i landstingen. Orsaken till detta är de stora löneskillnaderna mellan läkare och övrig personal som arbetar i denna sektor.

⁴² Medlingsinstitutet (2009) Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2009?

⁴³ Data 1992–2001 enligt Gustavsson, M. (2006) The evolution of the Swedish wage structure: new evidence for 1992–2001, Applied Economics Letters. Hänsyn har tagits till förväntad arbetslivserfarenhet beräknad utifrån ålder och utbildningslängd (Gustavsson tar även hänsyn till om individen är invandrare). Information saknas för åren 2002 och 2003.

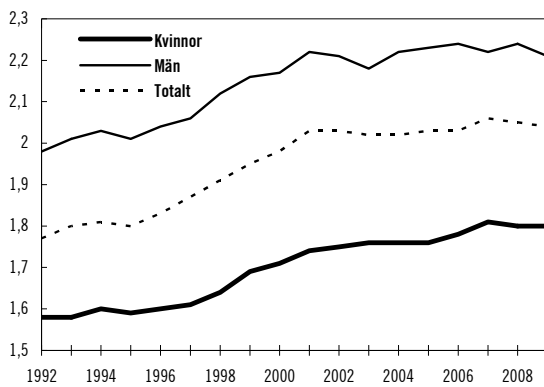
⁴⁴ Finansdepartementets egna bearbetningar av LINDA-registret och strukturlönestatistiken för perioden 2004–2008.

⁴⁵ Johansson E.-A., Effekten av delad föräldraledighet på kvinnors löner, IFAU Rapport 2010:5.

⁴⁶ Lönespridningen har här beräknats som kvoten mellan den 90:e och den 10:e percentilen, dvs. kvoten mellan den tiondel som tjänar mest och den tiondel som tjänar minst. Om kvoten är 2 har tiondelen med högst lön dubbelt så hög lön som den tiondel som har lägst.

Diagram 1.8 Lönespridning 1992–2009

Kvoten mellan lön i den 90:e percentilen och den 10:e percentilen.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Löneförmåner och prestationsbaserade ersättningar
Utöver månadslönen har många löntagare någon form av löneförmån t.ex. tjänstebil, subventionerad lunch eller försäkringsförmåner som avtalspension. Det blir också allt vanligare med olika årsvisa belöningssystem t.ex. bonus, vinstdelning eller tilldelning av aktier. Båda dessa typer av ersättningar påverkar sannolikt löneskillnaderna mellan kvinnor och män, men det saknas statistik för att belysa detta i detalj. Det finns tecken på att det totala lönegapet mellan könen ökar då hänsyn även tas till denna typ av ersättningar.⁴⁷ När det gäller förmåner kan några skillnader mellan kvinnor och män inte identifieras om hänsyn tas till yrke etc. Däremot finns kan det inte uteslutas att kvinnor missgynnas då det gäller bonus.⁴⁸

1.7 Sverige jämställt i ett internationellt perspektiv

Trots de brister som finns framstår Sverige i ett internationellt perspektiv som ett förhållandevis jämställt land. Detta hindrar inte att det finns mycket att lära från andra länder inom jämställdhetsområdet.

Hög sysselsättningsgrad för kvinnor i Sverige

Sysselsättningsgraden inom EU är genomgående högre för män än för kvinnor. Sverige har en

internationellt sett hög sysselsättningsgrad, i synnerhet för kvinnor. I Sverige är sysselsättningsgraden för kvinnor högre än för män i många av EU:s medlemsstater. Under de senaste åren har sysselsättningen inom EU ökat snabbare för kvinnor än för män. Mellan 2002 och 2008 ökade sysselsättningsgraden för kvinnor med 4,7 procentenheter till 59,1 procent. Samtidigt är männens sysselsättningsgrad betydligt högre, 72,8 procent. Det finns stora skillnader mellan olika medlemsstater. Mindre än hälften av kvinnorna i förvärsaktiv ålder i Malta, Grekland och Italien deltar i arbetskraften medan över 70 procent gör det i Danmark och Sverige.

Barnafödande påverkar kvinnors och mäns deltagande i arbetskraften på olika sätt. Generellt för EU gäller att kvinnor med barn under 12 år deltar i arbetskraften i lägre utsträckning än andra kvinnor, medan män med barn under 12 år deltar i högre utsträckning än andra män.

Hög andel deltid arbetande i Sverige

Det är vanligare att kvinnor arbetar deltid än män i samtliga EU-länder. Kvinnors ökade arbetskraftsdeltagande består till stor del av deltidsarbete.⁴⁹ År 2008 arbetade 31,1 procent av de yrkesverksamma kvinnorna deltid, att jämföra med 7,9 procent av männen. Det finns en tydlig skillnad mellan länderna i öst och väst. Lägst andel deltid arbetande kvinnor (och män) finns i Bulgarien och Slovakien. Högst andel deltid arbetande kvinnor (och män) finns i Nederländerna, där tre fjärdedelar av alla sysselsatta kvinnor är deltid arbetande. En hög sysselsättningsgrad är ofta sammankopplad med en hög andel deltid arbetande kvinnor.

Lönegapet större i länder med en hög andel förvärsarbetande kvinnor

Lönegapet mellan könen var 17,8 procent inom EU under 2008. Lönegapet är generellt större i länder med en hög andel förvärsarbetande kvinnor. I dessa länder finns kvinnor på alla lönenivåer och därmed blir deras genomsnittliga lön lägre. I länder med låg sysselsättningsgrad bland kvinnor är det framför allt de relativt högt utbildade kvinnorna som förvärsarbetar.

⁴⁷ Medlingsinstitutet 2009, Nio perspektiv på jämställdhet – En antologi om kvinnors och mäns löner.

⁴⁸ Granqvist L., Inte bara lön – En studie av akademiskernas löneförmåner och bonus, SACO 2009.

⁴⁹ Deltid kan betyda olika saker i olika länder eftersom uppgifterna bygger på enkäter där de som svarar själva får definiera sina arbeten som hel- eller deltidsarbeten. I några länder anges dock en tröskel för vad som ska betraktas som deltid.

Den ojusterade löneskillnaden mellan kvinnor och män i Sverige hamnar nära EU-snittet.⁵⁰ Det förklaras sannolikt av den höga kvinnliga förvärvsfrekvensen och av att många kvinnor arbetar deltid.

Tabell 1.7 Sysselsättningsgrad och löneskillnader i EU 2008

Personer 15–64 år, procent.

Land	Sysselsättningsgrad, %		Andel deltidsarbetande, %		Löneskillnad mellan könen
	M	Kv	M	Kv	%
Belgien	68,6	56,2	7,9	40,9	9,0
Bulgarien	68,5	59,5	2,0	2,7	13,6
Cypern	79,2	62,9	4,8	11,4	21,6
Danmark	81,9	74,3	14,2	36,5	17,1
Estland	73,6	66,3	4,1	10,4	..
Finland	73,1	69,0	8,9	18,2	20,0
Frankrike	69,6	60,4	5,8	29,4	19,2
Grekland	75,0	48,7	2,8	9,9	22,0
Irland	74,9	60,2	7,8	32,4	..
Italien	70,3	47,2	5,3	27,9	4,9
Lettland	72,1	65,4	4,5	8,1	13,4
Litauen	67,1	68,1	4,9	8,6	21,6
Luxemburg	71,5	55,1	2,7	38,3	12,4
Malta	72,5	37,4	4,5	25,6	9,2
Nederländerna	83,2	71,1	23,9	75,3	19,6
Polen	66,3	52,4	5,9	11,7	9,8
Portugal	74,0	62,5	7,4	17,2	9,2
Rumänien	65,7	52,5	9,1	10,8	9,0
Slovakien	70,0	54,6	1,4	4,2	20,9
Slovenien	72,7	64,2	7,1	11,4	8,5
Spanien	73,5	54,9	4,2	22,7	17,1
Storbritannien	77,3	65,8	11,3	41,8	21,4
Sverige	76,7	71,8	13,3	41,4	17,1
Tjeckien	74,4	57,6	2,2	8,5	26,2
Tyskland	75,9	65,4	9,4	45,4	23,2
Ungern	63,0	50,6	3,3	6,2	17,5
Österrike	78,5	65,8	8,1	41,5	25,5
EU totalt	72,8	59,1	7,9	31,1	17,8

Anm: Resultaten baseras på enkätuppgifter. Uppdelningen i heltids- och deltidsarbete bygger inte på någon formell definition utan på respondenternas spontana svar. Löneskillnaden mellan könen är inte standardvägd. Källa: Eurostat.

Obetalt arbete vanligt för kvinnor inom EU

I alla medlemsstater lägger yrkesverksamma kvinnor ner mer tid på obetalt arbete än yrkesverksamma män.⁵¹ Den ojämna fördelningen av ansvar för hem och familj påverkar kvinnors möjlighet till egen försörjning negativt. EU har därför beslutat om en rad mål inom ramen för den s.k. Lissabonstrategin för att underlätta för kvinnor och män att förena arbete och privatliv, t.ex. genom att erbjuda barnomsorg. Endast fem av 27 medlemsländer har uppnått målet om att 33 procent av alla barn under tre år ska erbjudas barnomsorg. Åtta medlemsstater har uppnått målet om att 90 procent av alla barn mellan tre år och obligatorisk skolålder ska erbjudas barnomsorg. I flera länder är barnomsorgen baserad på deltidsarbete och täcker inte in heltidsarbete.

Fördelning av ansvar för hem och familj påverkar även hur mycket tid kvinnor och män har över till fritidsaktiviteter. Över hela världen har män mer tid för fritid än kvinnor, men skillnaden mellan olika länder är stor. I Norge rör det sig om fem minuter per dag medan det i Belgien, Spanien och Polen rör sig om ca 50 minuter. Italienska män har nästan 80 minuter mer fritid per dag än italienska kvinnor.⁵²

Ökande utbildning bland kvinnor internationellt

Inom OECD är kvinnors ökade utbildningsnivå den faktor som bidragit mest till att minska gapet mellan könen när det gäller arbetskraftsdeltagande och lönenivå. Samtidigt har kvinnor nu så hög utbildningsnivå i många OECD-länder att utbildningens potential för att ytterligare utjämna könsskillnaderna är begränsad. Trots ökade utbildningsnivåer når inte kvinnor samma karriär- och lönemässiga nivåer som män.⁵³

Enligt OECD bidrar även avregleringar till ökad jämställdhet. De betydande avregleringar som de flesta OECD-länder genomfört under de senaste 30 åren, framför allt i kvinnodominerade branscher, har gynnat kvinnors arbetskraftsdeltagande och minskat lönegapen. OECD bedömer att ett genomsnittligt OECD-land ur

⁵⁰ Jämförbara siffror för standardvägda löneskillnaderna mellan könen saknas.

⁵¹ EU kommissionen 2009, Rapport till parlamentet, Jämställdhet mellan kvinnor och män 2009.

⁵² OECD, Society at a Glance 2009-OECD Social Indicators.

⁵³ OECD, Employment outlook, 2008.

ett jämställdhetsperspektiv fortfarande har mycket att vinna på ytterligare avregleringar.

2 Disponibel inkomst för kvinnor och män

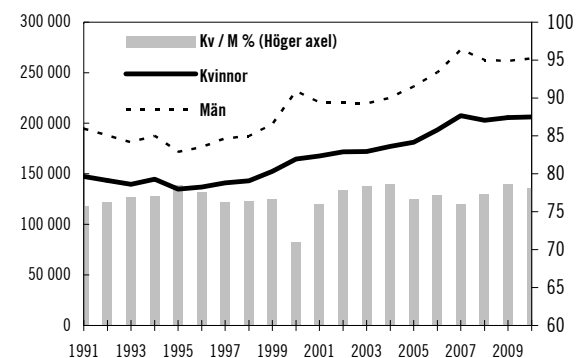
Den ekonomiska standarden för kvinnor och män beror inte enbart på hur stora förvärvsinkomsterna är utan påverkas även av andra typer av inkomster. Trots att skatter och transfereringar verkar utjämnande kvarstår stora inkomstskillnader mellan könen under hela livet. Detta beror bl.a. på att kvinnors lägre marknadsinkomster även medför att inkomstberoende transfereringar och pensioner blir lägre.

2.1 Individuell disponibel inkomst jämnare fördelad än arbetsinkomsten

Den individuella disponibla inkomsten, dvs. summan av marknadsinkomster, transfereringar och skatter, är lägre för kvinnor än för män. År 2008 var den genomsnittliga individuella disponibla inkomsten 196 700 kronor för kvinnor och 252 400 kronor för män.⁵⁴

Diagram 2.1 Individuell disponibel inkomst för kvinnor och män 1991–2010

Medelinkomst 20–64 år, 2010 års priser, kronor och procent.

Anm: 2010 är en prognos.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Sedan 1991 har den individuella disponibla inkomsten utvecklats i ungefär samma takt för båda könen. Män har en högre individuell disponibel inkomst än kvinnor, och den varierar mer. Detta förklaras bl.a. av att män får en större del av kapitalinkomsterna och dessa varierar mer med konjunkturen. Detta förklarar också att kvinnornas andel av männens disponibla inkomst varierar. Efter 2008 har utvecklingen av inkomsterna varit svag för såväl kvinnor som män, men till skillnad från 1990-talskrisen så har inte inkomsterna fallit.

Kvinnor och män får sina inkomster från olika källor

Lön är tillsammans med företagarinkomst det viktigaste inkomstslaget för personer i förvärvsaktiv ålder. Löner, företagari- och kapitalinkomster samt skatter är väsentligt högre för män än för kvinnor. När hänsyn även tas till skatter och olika ersättningar utjämnas inkomstskillnaderna mellan könen. Kvinnor har i genomsnitt 66 procent av mäns lön, företagari- och kapitalinkomster, men 78 procent av den individuella disponibla inkomsten. Skattepliktiga ersättningar, skattefria individuella bidrag och familjestöd är något högre för kvinnor. En orsak till detta är att fler kvinnor än män är ensamstående med försörjningsansvar för barn.

Tabell 2.1 Sammansättning av individuell disponibel inkomst 2008

Personer 20–64 år. Kronor per år och kvinnors andel, procent.

Inkomstslag	Medelvärde		Kvinnors andel	
	Kvinnor	Män	%	Akkumulerat
+Lön, företagari- och kapitalinkomst	211 800	318 600	66	66
+Skattepliktig ersättning	37 000	27 000	137	72
-Skatt	-66 300	-102 800	65	75
+Studiemedel etc.	4 000	2 400	165	76
+Familjestöd	10 200	7 200	142	78
=Disponibel inkomst	196 700	252 400	78	78

Anm: Den individuella disponibla inkomsten är summan av de redovisade medelvärdena.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Nästan 85 procent av såväl kvinnor som män i åldern 20–64 år hade arbetsinkomst 2008. Andelen med inkomst från företagande var däremot högre för män, 16 procent jämfört med 10 procent för kvinnor. En större andel av kvinnorna hade skattepliktiga ersättningar, 52 procent att jämföra med 41 procent för

⁵⁴ Individuell disponibel inkomst beräknas genom att summera individanknutna inkomstslag och skatter. Hushållsrelaterade transfereringar (barnbidrag, försörjningsstöd och bostadsbidrag) fördelas lika mellan kvinnor och män som är sammanboende.

männen. Skillnaden var liten när det gäller familjestödet.⁵⁵

Kvinnor är oftare ensamstående föräldrar och har därför mer ersättningar som är förknippade med föräldraskap, såsom föräldrapenning, bostadsbidrag, barnbidrag och erhållet underhållsstöd. Till viss del är detta även en orsak till att ensamstående kvinnor är i behov av mer ekonomiskt bistånd.

Fler kvinnor än män studerar. Studiestöd i form av lån och bidrag vid högskolestudier går därför i större utsträckning till kvinnor än till män.

Ensamstående kvinnor har lägst individuell disponibel inkomst

Sammanboende har högre individuell disponibel inkomst än ensamstående. Den individuella disponibla inkomsten för sammanboende män är klart högre än för sammanboende kvinnor. Ensamstående män och kvinnor har ungefär samma individuella disponibla inkomst som sammanboende kvinnor.

Tabell 2.2 Individuell disponibel inkomst i olika hushållstyper 2008

Personer 20–64 år. Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel.

	Individuell disponibel inkomst		Kvinnors andel, %
	Kvinnor	Män	
Ensamstående	187 700	203 700	92
m. barn 0–6 år	222 800	307 800	72
m. barn 7–17 år	238 000	290 900	82
20–44 år	149 600	176 600	85
45–64 år	211 600	242 800	87
Sammanboende	202 000	288 200	70
m. barn 0–6 år	193 200	281 900	69
m. barn 7–17 år	219 300	306 100	72
20–44 år	175 300	230 000	76
45–64 år	205 600	300 700	68
Totalt	196 700	252 400	78

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

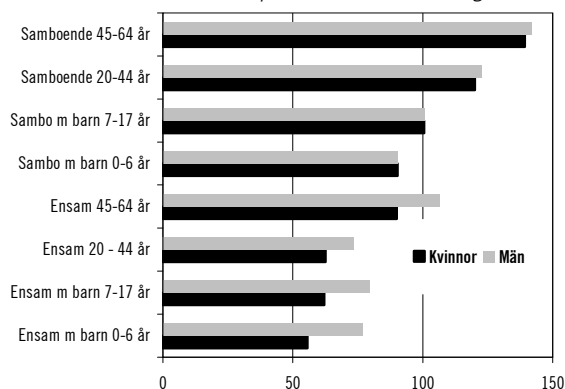
2.2 Justerad disponibel inkomst högre för sammanboende

De inkomster som hittills redovisats är individuella. Men de flesta personer lever i ett hushåll med delad ekonomi och har olika försörjningsböda beroende på hur många barn som finns i hushållet. För att få jämförbarhet av den ekonomiska standarden mellan olika hushåll kan justerad disponibel inkomst beräknas. I detta begrepp justeras den samlade hushållsinkomsten med hänsyn till hushållets försörjningsböda.⁵⁶

Den justerade disponibla inkomsten för sammanboende är jämnare fördelad än den individuella disponibla inkomsten för såväl kvinnor som män. Sammanboende i åldern 45–64 år utan hemmavarande barn har en justerad disponibel inkomst som är 40 procent högre än genomsnittet, se diagram 2.2.⁵⁷

Diagram 2.2 Relativ justerad disponibel inkomst i olika hushållstyper 2008

Personer 20–64 år. Justerad disponibel inkomst för samtliga =100.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Ensamstående har i genomsnitt en justerad disponibel inkomst som är mellan 25 och 40 procent lägre än genomsnittet i riket. Ensamstående kvinnor har genomgående en lägre justerad disponibel inkomst än ensamstående män. Ensamstående kvinnor med barn har en lägre justerad disponibel inkomst än ensamstående män med barn.⁵⁸

⁵⁶ Se underbilagan för en beskrivning av hur justeringen görs.

⁵⁷ Orsaken till att sammanboende män och kvinnor inte har alltid identisk justerad disponibel inkomst är att makarna ibland ingår i olika åldersgrupper.

⁵⁸ Det finns brister i statistiken om växelvis boende barn, då de ofta är folkbokförda hos mamman trots att de även bor hos pappan. En följd av detta är att justerad disponibel inkomst för ensamstående kvinnor med barn ibland underskattas, och att justerad disponibel inkomst för män utan hemmavarande barn överskattas.

⁵⁵ För mer detaljerade uppgifter se tabell U1 i Underbilagan. I detta avsnitt fördelas barnbidraget lika mellan sammanboende.

2.3 Brist på jämställdhet även för äldre kvinnor och män

Pensionens nivå beror på arbetsinkomster tidigare i livet. Bristen på ekonomisk jämställdhet för pensionärer är därför en följd av den brist på jämställdhet som rådde under den tid då de var förvärvsaktiva. Ett jämställt arbetsliv leder därför i förlängningen även till jämställdhet för dem som gått i pension.⁵⁹

Inkomstsammansättningen förändras genom livet
Inkomsterna från pensionssystemen ser olika ut för yngre och äldre pensionärer. Det beror delvis på de allmänna pensionssystemens framväxt. ATP-systemet infördes 1960 och det krävdes då 30 år av intjänande för att uppnå full pension. Många äldre ålderspensionärer hann inte tjäna in full ATP innan de gick i pension. Pensionärernas inkomster kommer huvudsakligen från de offentliga systemen men i varierande grad även från tjänstepension eller privata försäkringar.

Vissa grupper av äldre, främst ensamstående kvinnor, har även boendestöd. Avkastning på kapital och kapitalvinster utgör också en inkomst för många pensionärer, i synnerhet för män.

Sammanboende pensionerade män har högst individuell disponibel inkomst

I genomsnitt uppgår den individuella disponibla inkomsten för ensamstående kvinnliga pensionärer till 85 procent av de ensamstående manliga pensionärernas. För sammanboende kvinnliga pensionärer är skillnaden större och deras individuella disponibla inkomst motsvarar 60 procent av de manliga pensionärernas. En orsak till att skillnaderna är mindre mellan ensamstående kvinnor och män än mellan sammanboende är att många ensamstående kvinnor har änkepension.

Högst individuell disponibel inkomst (257 500 kronor) har sammanboende män mellan 65 och 69 år och lägst (100 200 kronor) har sammanboende kvinnor som är 80 år och äldre.

Tabell 2.3 Disponibel inkomst för pensionärer efter civilstånd och åldersgrupp 2008

Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel, procent.

	Individuell disponibel inkomst			Justerad disponibel inkomst		
	Kvinnor	Män	K %	Kvinnor	Män	K %
Ensamstående	158 400	191 600	83	156 700	189 400	83
65–69	185 800	229 500	81	182 700	227 200	80
70–79	172 900	180 400	96	171 500	177 900	96
80+	136 700	171 000	80	135 100	169 200	80
Samboende	133 900	211 200	63	224 100	232 400	96
65–69	161 300	257 500	63	262 500	281 400	93
70–79	122 100	195 000	63	206 400	217 900	95
80+	100 200	168 400	59	180 000	180 900	100
Totalt	147 400	205 500	72	187 000	219 900	85

Anm. Att justerad disponibel inkomst inte är 100 procent för alla sammanboende beror på att personer redovisas efter individuell ålder. Vid beräkning av justerad disponibel inkomst ingår även make/maka som inte har fyllt 65 år.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Sammanboende pensionärer har högre justerad disponibel inkomst än ensamstående

För en ensamstående är justerad och individuell disponibel inkomst samma sak. Vid beräkning av justerad disponibel inkomst gör man antagandet att alla inom ett och samma hushåll har samma inkomst. Sammanboende kvinnor har därför trots låg individuell inkomst högre justerad disponibel inkomst än ensamstående män och kvinnor. Orsaken till detta är att sammanboende manliga pensionärer i genomsnitt har högre pension än ensamstående.

Kvinnor som är 80 år och äldre har den lägsta disponibla inkomsten. De har ofta en låg inkomstpension till följd av begränsat förvärvsarbete tidigare i livet. En annan faktor som bidrar till att yngre pensionärer har högre inkomster är att vissa pensionsförmåner utbetalas under en begränsad period efter pensioneringen. Ytterligare en orsak till att äldre pensionärer har lägre disponibel inkomst än yngre är att pensionerna inte räknas upp lika snabbt som lönerna. Detta medför att skillnaden mellan pensionen och en genomsnittlig lön kommer att öka ju längre tid man varit pensionerad.⁶⁰

⁵⁹ Samtliga personer över 65 benämns här pensionärer, även om de inte uppbär ålderspension. Somliga i åldersgruppen förvärvsarbetar fortfarande, medan andra redan lämnat arbetsmarknaden före 65 års ålder. Mer information om pensionärernas ekonomiska situation finns i kapitlet om UO 11 i denna proposition eller i Ds 2006:13 Var det bättre förr? Pensionärernas ekonomiska situation i början av 2000-talet.

⁶⁰ Pensionerna räknas normalt upp med förändringen av inkomstindex minskad med 1,6 procentenheter, den s.k. tillväxtnormen. Denna motsvarar det förskott på pensionen som man får då pensionen beräknas första gången. Om den automatiska balanseringen är aktiverad påverkas utvecklingen även av denna.

2.4 Socialförsäkringarna jämnar ut inkomstskillnaderna mellan könen

Det finns stora skillnader mellan kvinnors och mäns inkomster från socialförsäkringssystemen. Andelen kvinnor som får någon typ av ersättning är högre och kvinnor får i regel ersättning under längre perioder än män. Detta är särskilt tydligt när det gäller föräldraförsäkringen.

Genom att ersättningsnivåerna i socialförsäkringssystemen baseras på löneinkomsten får kvinnor lägre ersättning per dag än män. En faktor som bidrar till att socialförsäkringarna verkar utjämnande på inkomsterna mellan könen är att män oftare än kvinnor har inkomster som överstiger de tak för intjänande av förmåner som finns i försäkringssystemen.

Tabell 2.4 Skattepliktiga transfereringar 2008

Personer 20–64 år. Miljarder kronor, antal (1 000-tal) och procent.

	1997		2008	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utbetalt, mdkr	76	75	95	71
Könsfördelning, %	50	50	57	43
Antal personer (1000-tal)	1 411	1 193	1 324	1 028
Könsfördelning, %	54	46	56	44
Andel m transferering, %	57	47	51	39

Anm: Antal och andel personer avser dem som erhållit ersättning vid något tillfälle under året.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utbetalningarna av skattepliktiga transfereringar har ökat för kvinnor och minskat för män under det senaste decenniet. Detta medför att kvinnornas andel av utbetalningarna har ökat väsentligt. Samtidigt har antalet personer med transfereringar minskat markant, ungefär lika mycket för kvinnor som för män. Detta innebär att kvinnor nu får ersättning med högre belopp eller för längre perioder än tidigare.

2.5 Mäns uttag av föräldrapenning fortsätter att öka

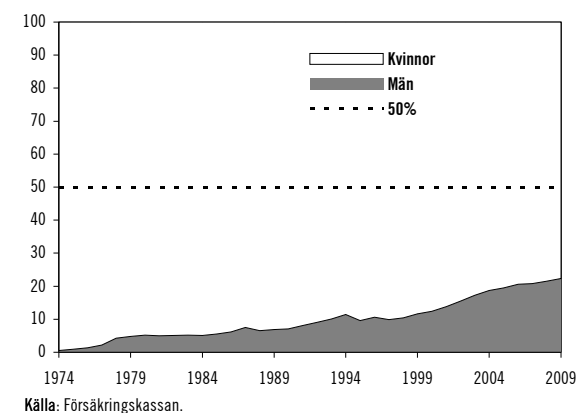
Av särskilt intresse ur jämställdhetssynpunkt är uttaget av föräldrapenning. Föräldrapenningen ger föräldrar rätt till 480 dagars ledighet per barn. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet har var och en rätt till hälften av dagarna. En förälder kan överlåta sina dagar till föräldrapenning till den andra föräldern med undantag för 60 dagar som är reserverade för respektive

mamman eller pappan. I de allra flesta familjer väljer mannen att överlåta en del av sin ledighet till kvinnan.

Männens andel av de utbetalda föräldrapenningdagarna har ökat från år till år, i synnerhet mellan 1998 och 2006 då uttaget fördubblades från ca 10,4 procent till 20,6 procent.⁶¹ Ökningen av pappornas uttag av föräldrapenningdagarna har fortsatt även efter 2006 men i långsammare takt. Under 2009 svarade män för 22,3 procent av föräldrapenningdagarna och kvinnorna för 77,7 procent.

Diagram 2.3 Uttag av föräldrapenningdagarna fördelat efter kön 1974–2009

Procent.

Källa: Försäkringskassan.

Män tar alltså ut något mer än en femtedel av föräldraledigheten, men tre män av fem tar inte ut någon föräldraledighet alls under barnens första år. Kvinnor och män använder också föräldraförsäkringen på olika sätt. Kvinnor sprider i högre grad ut dagarna och förlänger på så sätt tiden hemma med barnet. Kvinnor tar också ut majoriteten, 80 procent, av garanti-dagarna.⁶²

För tillfällig föräldrapenning, i dagligt tal "vård av sjukt barn", är uttaget betydligt jämnare fördelat. Kvinnor tog ut 64,6 procent och män 35,4 procent av dagarna 2009. Å andra sidan har könsfördelningen av de uttagna dagarna i stort sett varit oförändrad under de senaste 20 åren (65,5 respektive 34,5 procent 1989).

Jämfört med 1997 har alltså andelen män som tar ut föräldrapenning ökat kraftigt och såväl andelen manliga mottagare som mäns andel av

⁶¹ Innefattar ej tillfällig föräldrapenning.

⁶² Garantidagarna är dagar med lägstanivåersättning. Nivån höjdes 2006 från 60 till 180 kronor per dag.

det utbetalda beloppet har ökat väsentligt. Som framgår av tabell 2.5 är den utbetalda föräldrapenningen räknat i kronor jämnare fördelad än dagarna, 71 procent till kvinnor och 29 procent till män. Män har i genomsnitt högre lön än kvinnor och får därför högre föräldrapenning per dag. Till följd av fler uttagna ersättningsdagar under året får kvinnorna ändå en högre andel av utbetalningarna. Under 2008 utbetalades i genomsnitt 32 200 kronor per kvinna och 17 400 kronor per man.⁶³

Tabell 2.5 Föräldrapenning 1997 och 2008

Personer 20–64 år. Miljarder kronor, antal (1 000-tal) och procent.

	1997		2008	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utbetalt, mdkr	10	2	18	8
Könsfördelning, %	80	20	71	29
Antal personer (1000-tal)	554	337	568	432
Könsfördelning, %	62	38	57	43
Andel m föräldrapenning, %	22	13	22	16

Källor: Statistiska centralbyrån, HEK, egna beräkningar.

För varje årskull barn har pappornas uttag av föräldrapenning ökat successivt. Ett nivåskift inträffade för barn födda från 2002, sannolikt till följd av att den så kallade andra pappamånaden infördes. För barn som uppnådde sex års ålder 2008 hade 52 procent av papporna tagit ut mer än två månaders föräldrapenning. För barn som föddes 2001 före den andra pappamånadens införande var det endast 30 procent av papporna som tog ut mer än två månaders föräldrapenning.⁶⁴

För att få till stånd en mer jämställd föräldraförsäkring och för att förbättra förutsättningarna för jämställdhet på arbetsmarknaden har regeringen infört en jämställdhetsbonus. Ju jämnare man delar på föräldrapenningdagarna, desto större blir bonusen. Bonusen gäller för barn födda från och med den 1 juli 2008. Eftersom mammorna ofta är hemma den första tiden är det än så länge svårt att uttala sig om hur uttaget av föräldrapenning har påverkats av reformen. De resultat som hittills publicerats tyder dock på att jämställdhetsbonusen än så

länge inte haft någon effekt på uttaget av föräldrapenning.⁶⁵

Även jobbskatteavdraget gör det mer lönsamt för föräldrarna att fördela föräldraledigheten mellan sig. Genom att jobbskatteavdraget är högst vid låga arbetsinkomster får två makar som arbetar halva året var behålla mer av arbetsinkomsten än om en är helt föräldraledig och en jobbar hela året.

2.6 Män betalar mer skatt än kvinnor

Män har i genomsnitt högre förvärvsinkomst och större överskott av kapital än kvinnor och betalar därför mer skatt på inkomst, kapital och andra tillgångar än kvinnor. Mäns högre beskattningsbara inkomst medför också att de betalar såväl mer kommunalskatt som statlig inkomstskatt. Det genomsnittliga beloppet 2008 på slutlig skatt för män var 102 800 kronor och för kvinnor 66 300 kronor. Till följd av bl.a. jobbskatteavdraget var den slutliga skatten lägre än året före. Således bidrar även skattesystemet till en omfördelning av disponibel inkomst från män till kvinnor.⁶⁶

3 Den ekonomiska jämställdhetspolitikens inriktning och effekter

3.1 En strategi för jämställdhet inom arbetsmarknad och näringsliv

Ekonomisk jämställdhet främjas av regeringens insatser som syftar till att minska utanförskapet och öka sysselsättningen.

Det är viktigt att den ekonomiska politiken har ett jämställdhetsperspektiv. Arbete måste löna sig för såväl kvinnor som män. Jobbskatteavdraget gör det mer lönsamt att arbeta för såväl anställda som egenföretagare. Kvinnor har lägre inkomster och arbetar ofta deltid. Jobbskatteavdraget kan därför få större relativ

⁶³ Både föräldrapenning vid barns födelse och tillfällig föräldrapenning ingår.

⁶⁴ Se SOU 2005:73 Reformerad föräldraförsäkring - Kärlek, omvårdnad, trygghet, s. 147–156.

⁶⁵ Johansson, M., Jämställdhetsbonusen – En effektutvärdering, Försäkringskassan 2010.

⁶⁶ Effekter av jobbskatteavdraget på fördelningen mellan kvinnor och män redovisas i avsnitt 3.4 i denna bilaga.

betydelse för kvinnor än för män och bidra till ökade ekonomiska drivkrafter att gå från deltidstills till heltidsarbete. Dessutom bidrar jobbskatteavdraget till att göra det mer lönsamt för föräldrar att fördela föräldradedigheten mer jämställt.

Arbete och ansvar för hem och familj måste gå att förena. Skattereduktion för utgifter för hushållsarbete underlättar för kvinnor och män att förena arbetsliv och familjeliv, vilket gynnar kvinnors arbetskraftsdeltagande. Regeringen har även infört en jämställdhetsbonus för att förbättra förutsättningarna för ett jämställt föräldraskap och jämställt deltagande i arbetslivet.

I juni 2009 lämnade regeringen skrivelsen En jämställd arbetsmarknad – regeringens strategi för jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet (skr. 2008/09:198) till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av vilka som är de viktigaste utmaningarna för att uppnå jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet samt vilken inriktning politiken bör ha. Vidare redovisas de insatser som regeringen har genomfört och avser att genomföra. Strategin omfattar särskilda åtgärder på 235 miljoner kronor under 2009 och 2010.

Jämställdhetspolitiken har under åren 2007–2010 tillförts 1,6 miljarder kronor, vilket innebär en tiodubbling av resurserna jämfört med tidigare.

3.2 Jämställdhet bra för tillväxten

Regeringens mål om ökad jämställdhet och hög tillväxt går hand i hand. Jämställdhet bidrar till ekonomisk tillväxt genom att människors kompetens och skaparkraft tillvaratas och främjas. Om kvinnor arbetade i lika hög grad som män och till samma lön skulle ökningen av BNP-nivån bli betydande. Under det svenska EU-ordförandeskapet under hösten 2009 arrangerades därför en konferens för att fördjupa kunskapen om sambandet mellan jämställdhet och tillväxt.

En viktig faktor för den långsiktiga tillväxten i mogna ekonomier är hur väl man utnyttjar arbetskraften. Under de senaste decennierna förklaras en stor del av tillväxten inom OECD-området av ökad kvinnlig sysselsättning. OECD har uppskattat att hälften av tillväxten av arbetsutbudet och en fjärdedel av den ekonomiska tillväxten sedan 1995 förklaras av den minskade

skillnaden mellan kvinnors och mäns förvärvsdeltagande.⁶⁷

Så länge kvinnor och män inte arbetar i samma utsträckning finns således en outnyttjad resurs. Under starkt förenklade antaganden har tillväxtpotentialen uppskattats till 21 procent i Sverige och 27 procent inom EU som helhet.⁶⁸ Beräkningen bygger på antagandet att kvinnor och män har samma:

- sysselsättningsgrad och samma genomsnittliga arbetstid.
- yrkesstruktur och samma andel företagare.
- produktivitet.

Även om beräkningen är starkt stiliserad och är att betrakta som ett tak indikerar den att en mer jämställd arbetsmarknad rymmer en betydande tillväxtpotential.

3.3 Drivkrafterna till arbete har förbättrats mest för kvinnor

Regeringens politik är främst inriktad på att stärka arbetslinjen och på att göra det mer lönsamt att arbeta. Om man får behålla mer av en inkomstökning ökar viljan att arbeta. Den s.k. marginaleffekten visar hur stor andel av en liten bruttolöneökning som faller bort till följd av ökad skatt, ökade avgifter och minskade bidrag. Den genomsnittliga marginaleffekten har minskat med 5,7 procentenheter sedan alliansregeringen tillträdde.⁶⁹

Marginaleffekterna är högre för män än för kvinnor, se tabell 3.1. Detta beror på att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män och därmed i genomsnitt lägre marginaleffekter. För dem med allra lägst inkomst är dock marginaleffekten högre till följd av inkomstprövade bidrag. Marginaleffekterna har minskat för såväl kvinnor som män. Minskningen har varit något större för kvinnor till följd av deras lägre

⁶⁷ OECD (2008) Gender and sustainable development. Maximising the Economic, Social and Environmental Role of Women.

⁶⁸ Löfström Å. (2009) Gender equality, economic growth and employment.

⁶⁹ Redovisningen avser effekterna av den samlade politiken under perioden 2006–2010 och inkluderar redan fattade beslut och förslagen i denna proposition. Hänsyn har enbart tagits till de förslag som berör individers och hushålls disponibla inkomst och som är möjliga att beräkna med den använda metodiken.

inkomst. Orsaken till detta är i första hand jobbskatteavdraget som främst riktar sig mot låg- och medelinkomsttagare. Jämfört med 2006 har alltså drivkrafterna till en mer jämställd arbetsfördelning förbättrats.

Tabell 3.1 Marginaleffekt för olika hushållstyper 2010

Personer 20–64 år. Procent och procentenheter.

	Marginaleffekt		Utveckling 2006-2010	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamst. m barn 0–19 år	43,1	40,7	-5,6	-6,3
Ensamst. 20-44 år utan barn	26,5	29,1	-6,5	-5,8
Ensamst. 45-64 år utan barn	35,4	36,2	-4,6	-4,8
Sambo m barn 0–19 år	31,6	39,6	-5,7	-4,6
Sambo 20-44 år utan barn	28,0	32,4	-6,2	-6,2
Sambo 45-64 år utan barn	31,9	38,2	-5,9	-5,7
Totalt	31,8	35,4	-5,8	-5,5

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Trots att kvinnor i genomsnitt har lägre marginaleffekter än män är det inte givet att de tjänar mer på att öka sitt arbetsutbud räknat i kronor eftersom de har lägre lön. När hushållen överväger om de ska arbeta mer eller mindre ser de sannolikt till hur mycket mer eller mindre pengar de kommer att få i plånboken. I ett hushåll med sammanboende är det sannolikt att många tar hänsyn till vem som tjänar mest på, eller förlorar minst, på att förändra sin arbetstid.

I tabell 3.2 nedan visas hur mycket arbetsinkomsten räknat i kronor förändras vid en ökning av arbetstiden med en timme.⁷⁰ Män tjänar i genomsnitt mer på att öka sin arbetstid än kvinnor. Orsaken till detta är att kvinnors lägre marginaleffekter inte väger upp effekten av mäns högre löner. Genom att hushållens inkomster räknat i kronor förändras mer då mannen ändrar sin arbetstid kostar det alltså hushållen mer att mannen går ner i arbetstid än kvinnan.

Man kan därför konstatera att de ekonomiska drivkrafterna bidrar till att upprätthålla en traditionell arbetsfördelning, där kvinnan arbetar i hemmet och mannen på den öppna arbetsmarknaden. Genom att kvinnors löner ökat snabbare och marginaleffekterna minskat mer för kvinnor sedan 2006, har dock drivkrafterna

räknat i kronor förbättrats mer för kvinnor än för män.

Tabell 3.2 Utbyte av ökat arbetsutbud för olika hushållstyper 2010

Förändring av arbetsinkomsten vid en ökning av arbetsutbudet med en timme. Personer 20–64 år. Kronor (löpande pris).

	Marginalutbyte		Förändring 2006-2010	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamst. m barn 0–19 år	86	116	19	38
Ensamst. 20-44 år utan barn	107	110	32	28
Ensamst. 45-64 år utan barn	108	116	23	26
Sambo m barn 0–19 år	112	122	30	26
Sambo 20-44 år utan barn	117	116	35	29
Sambo 45-64 år utan barn	116	129	29	27
Totalt	111	121	29	28

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Även om hushållen vill ändra sitt arbetsutbud är det inte säkert att det är praktiskt möjligt. Kvinnor arbetar ofta i branscher med en hög andel deltidstjänster och det kan därför vara svårt att öka arbetstiden även om man så önskar. Genom att män i högre grad än kvinnor redan arbetar heltid är deras möjligheter att öka arbetstiden mer begränsade. En flexiblere arbetsmarknad som förbättrar möjligheterna att gå upp till heltid för de som vill och kan skulle därför vara en fördel ur jämställdhetssynpunkt.

3.4 Arbetsutbudseffekterna är större för kvinnor än för män

Lägre marginaleffekter förväntas i förlängningen medföra ett ökat arbetsutbud, dels genom att fler förvärvsarbetar, dels genom att de som redan är sysselsatta arbetar fler timmar. Tabell 3.3 visar hur de beräknade långsiktiga arbetsutbudseffekterna varierar mellan kvinnor och män.⁷¹

Ökningen av antalet arbetade timmar är större för kvinnor än för män, 3,7 procent jämfört med 2,9 procent. Av den totala ökningen i arbetade timmar beror 50 procent på förändringar i

⁷⁰ Arbetsinkomsten per år har räknats om till heltid och därefter dividerats med en antagen årsarbetstid på 2080 timmar.

⁷¹ För en ingående beskrivning av använd metod se Rapport från ekonomiska avdelningen 2009:1 Arbetsutbudseffekter av reformer på inkomstskatteområdet 2007–2009.

kvinnors och 50 procent på förändringar i mäns arbetsutbud.⁷²

Tabell 3.3 Arbetsutbudseffekter av regeringens politik 2006–2010

Procent.

	Hela populationen	Kvinnor	Män
Totalt antal arbetade timmar	+3,3	+3,7	+2,9
Sysselsatta	+2,1	+2,3	+1,8
Arbetade timmar, givet arbete både före och efter reformer	+0,6	+0,9	+0,4

Källa: Egna beräkningar.

Också den procentuella ökningen av antalet sysselsatta, dvs. personer som börjar arbeta men som inte gjorde det tidigare, är större för kvinnor (2,3 procent) än för män (1,8 procent). Även när det gäller förändringen av arbetstiden för dem som redan arbetar är ökningen större för kvinnor än för män, 0,9 respektive 0,4 procent. Resultaten är i linje med de effekter som presenterats i liknande studier i litteraturen, t.ex. att arbetsutbudet för kvinnor och låginkomsttagare är känsligare för ekonomiska incitament än arbetsutbudet för män respektive höginkomsttagare.

3.5 På sikt ger reformerna samma inkomstökning för kvinnor och män

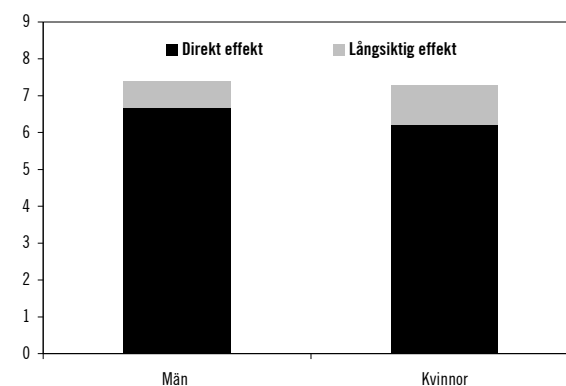
Ändrat arbetsutbud och genomförda reformer sedan 2006 beräknas komma att påverka den individuella disponibla inkomsten för kvinnor och män ungefär lika mycket. Genom att män i genomsnitt har högre löneinkomster än kvinnor och i större utsträckning arbetar heltid blir de direkta effekterna något större för män än för kvinnor. Under perioden 2006–2010 beräknas den direkta effekten av regeringens politik bli en ökning av individuell disponibel inkomst med 6,7 procent för män och med 6,2 procent för kvinnor. Skillnaden jämnas ut i ett längre perspektiv då regeringens politik på sikt kan förväntas öka arbetskraftsutbudet, och därmed arbetsinkomsterna, mer för kvinnor än för män. Sammantaget innebär det att regeringens politik

⁷² Uttryckt i helårsarbetskrafter motsvarar dessa procenttal en total ökning av arbetsutbudet med 130 000 helårsarbetskrafter, varav 65 000 kvinnor och 65 000 män.

på sikt förväntas påverka kvinnor och män ungefär lika mycket, 7,4 procent respektive 7,3 procent.⁷³

Diagram 3.1 Effekter av regeringens politik på individuell disponibel inkomst för kvinnor och män 2006–2010

Personer 20 år och äldre. Procent.

Källa: Egna beräkningar.

Förslagen i denna proposition beräknas öka inkomsterna något mer för kvinnor än för män.⁷⁴ Den samlade direkta effekten av de föreslagna åtgärderna på individuell disponibel inkomst beräknas bli något större för kvinnor (0,6 procent) än för män (0,4 procent).

3.6 Om lönegapet minskade skulle arbetsutbudet öka

Lönegapet bidrar till att upprätthålla arbetsfördelningen i hushållen, men också arbetsfördelningen på marknaden.⁷⁵ Genom att kvinnor får sämre utbyte av lönearbete än män påverkas deras arbetsutbud negativt. Detta kan vara en av orsakerna till att kvinnor har såväl lägre arbetskraftsdeltagande som en högre andel deltidsarbetande än män.

Olika faktorer styr arbetsfördelningen i hemmen. Normer och traditioner påverkar, men även ekonomiska drivkrafter. För hushållen medför kvinnors sämre utbyte av lönearbete att en traditionell arbetsfördelning, där männen

⁷³ Beräkningarna har genomförts med FASIT-modellen. De regeländringar som beaktats vid beräkning av politikens effekter framgår av tabell U.2 i underbilagan.

⁷⁴ Följande förslag beaktas: Höjt grundavdrag för pensionärer, höjt bostadsbidrag för barnfamiljer (införs 2012), höjda studiemedel (fr.o.m. höstterminen 2011) och höjt schablonavdrag vid uthyrning av privatbostad.

⁷⁵ SOU 2004:43 Den könsuppdelade arbetsmarknaden.

arbetar på marknaden och kvinnorna utför mer av det obetalda arbetet i hemmet, är ekonomiskt lönsam. För samhället som helhet innebär detta att arbetskraften inte används på bästa sätt. En studie från Australien visar att den negativa effekten av lönegapet på BNP främst förklaras av de negativa incitamenten.⁷⁶

Att hushållen reagerar på ekonomiska drivkrafter är tydligt. Införandet av särbeskattningen i Sverige i början av 1970-talet medförde att kvinnornas arbetsutbud började växa snabbt. Man kan också se detta vid jämförelser mellan olika länder, där sysselsättningsgraden generellt sett är lägre i länder där makarna sambeskattas.⁷⁷

Om lönegapet mellan könen minskade skulle därför kvinnors arbetsutbud öka samtidigt som fördelningen av det obetalda arbetet sannolikt skulle bli mer jämställt. Om kvinnorna jobbar mer måste männen i vissa hushåll jobba mindre för att vardagspusslet ska gå ihop.

För att beräkna de potentiella vinsterna av en minskning av lönegapet mellan kvinnor och män har Finansdepartementet därför genomfört en modellsimulering.⁷⁸ Enligt denna skulle en ökning av alla kvinnors löner med 1 procent medföra att sysselsättningen ökar med 4 100 helårspersoner för kvinnor och minskar med ca 800 helårspersoner för män. Netto innebär detta en sysselsättningsökning med ca 3 300 personer. Räknat i arbetade timmar innebär detta en ökning med 0,35 procent för kvinnor och en minskning för män med 0,05 procent.⁷⁹ Orsaken till att männens sysselsättning minskar är att kvinnornas högre arbetsutbud medför en annan arbetsfördelning inom hushållen.

Den största delen av förändringarna förväntas i sammanboende hushåll där fler kvinnor kommer att arbeta fler timmar, men även ensamstående kvinnor skulle arbeta mer. Hela minskningen av männens arbetsutbud beräknas ske i sammanboende hushåll. Ökningen är störst för dem som arbetar deltid, oftast kvinnor. Genom att många kvinnor är sammanboende kommer inkomsterna öka för båda könen. Det är endast inkomsterna för ensamstående män som inte påverkas.

⁷⁶ Cassels et al, The impact of a sustained gender wage gap on the Australian economy NATSEM 2009.

⁷⁷ Löfström, Å. (2009) Gender equality, economic growth and employment.

⁷⁸ Beräkningarna har genomförts med FASIT-modellens arbetsutbudsmodul.

⁷⁹ Cassels et al, The impact of a sustained gender wage gap on the Australian economy NATSEM 2009, beräknat att en minskning av lönegapet med en procentenhet skulle medföra en ökning av BNP med 0,5 procent i Australien.

Underbilaga: Begrepp och data

Ordförklaringar

- *Lön*: Överenskommen månadslön omräknad till heltid. Strukturlönestatistikens månadslön innehåller flera olika lönekomponenter. Förutom fast lön ingår även fasta lönetillägg och ett stort antal rörliga lönetillägg. Årsvisa belöningssystem som t.ex. bonus, vinstdelning eller tilldelning av aktier/optioner ingår inte i lönestrukturstatistiken.
- *Heltid och deltid*: Som deltid räknas en överenskommen arbetstid mindre än 35 timmar.
- *Percentiler*: Populationen delas in i 100 lika stora grupper sorterade efter stigande inkomst.
- *Medianen* är värdet för den 50:e percentilen. De som tjänar mer är lika många som de som tjänar mindre än detta värde.
- *Löneskillnader mellan kvinnor och män* förklaras delvis av skillnader i yrke, ålder och utbildning. För att få en mer nyanserad bild av löneskillnaderna mellan kvinnor och män kan dessa strukturella skillnader rensas bort genom s.k. *standardvägning*. Detta sker genom att genomsnittlig månadslön för respektive kön beräknas för kombinationer av ca 350 yrkesgrupper (SSYK 4-siffernivå), 2 sektorsgrupper, 2 utbildningsnivåer, 2 arbetstidsgrupper och 4 åldersgrupper. Dessa genomsnittslöner vägs för respektive kön samman med antalet anställda inom varje grupp. Före 2004 finns endast yrkesgrupper på 3-siffernivå att tillgå. Faktorer som inte beaktas vid standardvägning är t.ex. arbetsledaransvar och yrkeserfarenhet.⁸⁰ Medlingsinstitutet analyserar därför även löneskillnaderna med s.k. *regressionsanalys* där man tar hänsyn till fler faktorer än vid standardvägning, i detta fall kön, ålder, utbildningsnivå, sektor, näringsgren, företagsstorlek, tjänstgöringsomfattning och yrke. Valet av dessa förklarande variabler motiveras av ekonomisk teori och av att de använts i tidigare studier.
- *SSYK: Svensk standard för yrkesklassificering* bygger på en internationell yrkesstandard. Den är uppdelad i nio yrkesområden och omfattar 114 yrkesgrupper och 355 olika yrken.
- *Svensk utbildningsnomenklatur: SUN 2000* är en standard för klassificering av enskilda utbildningar. SUN moderniserades och anpassades till den internationella standarden år 2000.
- *Disponibel inkomst*: Hushållens sammanlagda inkomst från arbete, kapital och positiva transfereringar minus negativa transfereringar såsom skatt, betalt underhållsbidrag, återbetalda studielån och återbetalt ekonomiskt bistånd. Erhållna studielån ingår som en positiv transferering.
- *Individuell disponibel inkomst*: För att bl.a. kunna jämföra kvinnors och mäns ekonomiska situation beräknas individuell disponibel inkomst. Det sker genom att summera alla individuella inkomster och fördela hushållsgemensamma inkomster, som t.ex. bostadsbidrag eller barnbidrag, lika mellan kvinnor och män som är sammanboende.
- *Justerad disponibel inkomst*: För att kunna jämföra hushåll av olika storlek justeras hushållets disponibla inkomst för antalet hushållsmedlemmar. Vid justeringen tas även hänsyn till stordriftsfördelar, t.ex. krävs bara en TV-licens oavsett hur många som bor i hushållet. Vid justeringen divideras den disponibla inkomsten med en s.k. *ekvivalensskala*. Finansdepartementet använder Statistiska centralbyråns skala som bygger på budgetberäkningar utförda av Konsumentverket.⁸¹ Följande vikter används:

- Ensamboende	1,00
- Sammanboende par	1,51
- Ytterligare vuxen	0,60
- Första barnet 0–19 år	0,52
- Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

⁸⁰ Se vidare Eurén, C. och Nordin, M. (2006) Kvinnors och mäns löner jämförda yrke för yrke, Medlingsinstitutet.

⁸¹ Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningen 2008, HE 21 SM 1001

Data

HEK – Hushållens ekonomi

Statistiska centralbyrån (SCB) gör en årlig urvalsundersökning av cirka 17 000 hushålls ekonomiska förhållanden (HEK). Uppgifter samlas in från deklarationsuppgifter, telefonintervjuer och olika administrativa register. Urvalshushållen byts ut varje år. Det innebär att det inte är samma individer som studeras över tid. HEK bygger på s.k. kosthushåll. Ett kosthushåll utgörs av alla personer som bor i samma bostad och har gemensam hushållning. I kosthushållet ingår t.ex. barn som är 18 år och äldre. Ett kosthushåll kan också bestå av flera generationer, syskon eller kompisar som bor tillsammans och har gemensam hushållning. Barn, som bor lika mycket hos båda föräldrarna, räknas in i det hushåll där de är folkbokförda och ingår således endast i den ene förälderns hushåll.

LINDA – Longitudinell individdatabas

LINDA är en panelurvalsundersökning där man kan följa individer över tiden. Databasen bygger på registeruppgifter om cirka tre procent av samtliga personer i Sverige. I LINDA finns uppgifter om bl.a. individernas inkomster, transfereringar och skatter. LINDA tillåter såväl tvärsnitts- som panelstudier med en hög grad av statistisk säkerhet. Då registret enbart baseras på registeruppgifter är informationen om hushållsstrukturen sämre än i HEK.

Lönestrukturstatistik

Lönestrukturstatistiken har till syfte att årligen ge en översiktlig och jämförbar statistik om lönestrukturen för hela arbetsmarknaden. Den belyser lönenivå, lönestruktur och löneutveckling. Statistiken innehåller uppgifter om kön, ålder, yrke, utbildning, näringsgren och region. Den är därför lämplig att använda som underlag för olika analyser och jämförelser mellan mäns och kvinnors löner. Statistiken är uppdelad i fem sektorer, privat sektor: arbetare respektive tjänstemän, kommunal sektor, landstingssektor och statlig sektor. Statistiken baseras på totalundersökningar av kommuner, landsting och stat och en urvalsundersökning av ungefär 50 procent av löntagarna i den privata sektorn. Samtliga företag med minst 500 anställda är med varje år.

Tabell U.1 Disponibel inkomst för berörda personer med olika inkomstslag 2008

Personer 20–64 år. Kronor per år, och fördelning, procent.

	Andel med inkomst		Medelinkomst för dem med inkomstslag		Kv. %
	Kv.	Män	Kv.	Män	
+Lön	84	85	223 600	316 600	71
+Företagarinkomst	10	17	54 100	81 500	66
=Lön, företagark	87	90	223 300	316 100	71
+Sjukpenning	24	14	72 000	77 800	93
+Föräldrapenning	22	16	32 200	17 400	186
+Arbetsmark. stöd	8	6	46 600	56 400	83
+Pension	14	9	57 600	97 100	59
+Övr.skatteplikt.	5	2	19 100	4 700	406
=Skattepliktig ersättning	51	39	72 100	69 500	104
=Ink. före skatt	97	97	238 200	321 500	74
- Statlig o kommunal ink. skatt	94	93	63 800	97 900	65
=Ink. efter skatt	97	97	176 600	226 900	78
+Ränta, utdelning	72	71	10 300	28 100	36
+Kapitalvinst	15	16	81 500	110 400	74
-Kapitalförlust	9	12	8 700	16 100	54
- Skatt kapital	90	90	300	3 700	9
- Annan skatt	96	96	4 100	5 300	77
=Ink. före stöd	98	98	189 000	251 500	75
+Barnbidrag	37	31	13 200	12 200	108
+Bostadsstöd	9	5	21 800	20 700	105
+Ekonom. bistånd	4	4	38 300	40 100	96
+Underhållsstöd, mottaget	9	2	19 900	19 400	103
- Underhåll givet	2	8	11 300	16 000	71
=Summa familjestöd	44	44	22 700	13 600	167
+Studiestöd. Lån + bidrag	9	6	43 500	41 000	106
- Studielån. Åter	26	17	9 400	10 800	86
Summa disponibel inkomst	100	100	197 300	253 100	78

Anm: Medelinkomsten avser dem som har det aktuella inkomstslaget. Detta medför att värdena på summeraderna inte är lika med summan av de redovisade medelvärdena.

Källor: Statistiska centralbyrån, HEK och egna beräkningar.

Tabell U.2 Regeländringar som beaktats vid beräkning av politikens effekter 2006–2011**Reformer 2011**

- Höjt grundavdrag för pensionärer
- Höjt bostadsbidrag för barnfamiljer (införs 2012)
- Höjda studiemedel (fr.o.m. höstterminen 2011)
- Höjt schablonavdrag vid uthyrning av privatbostad

Reformer 2010

- Jobbskatteavdrag steg 4
- Höjda studiemedel (lån och bidrag)
- Höjt grundavdrag för ålderspensionärer
- Höjt bostadstillägg (BTP) för personer med sjuk- och aktivitetsersättning
- Höjt flerbarnstillägg inom barnbidraget

Reformer 2009

- Jobbskatteavdrag steg 3
- Höjd nedre skiktgräns
- Förhöjt grundavdrag för pensionärer
- Höjd norm inom särskilt bostadstillägg för pensionärer/äldreförsörjningsstödet (SBTP/ÅFS)
- Sänkt äldreomsorgsavgift
- Reducerad arbetslöshetsavgift
- Höjd beloppsgräns för reseavdrag

Reformer 2008

- Jobbskatteavdrag steg 2
- Arbetslöshetsavgift ersätter förhöjd finansieringsavgift
- Nedsatt sjukpenninggrundande inkomst (SGI) i sjukförsäkringen
- Nedsatt SGI i föräldraförsäkringen
- Sänkt ersättningsnivå till 75 procent efter 1 års sjukfrånvaro
- Ytterligare 2 karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen
- Ersättning för deltidsarbetslöshet max 75 dagar för personer utan försörjningsansvar
- Begränsad avdragsrätt för privat pensionssparande
- Ny kommunal fastighetsavgift

Reformer 2007

- Jobbskatteavdrag steg 1
- Reducerad A-kassa
- Slopade rätt till skattereduktion för fackförenings- och A-kasseavgift
- Nedsatt SGI i sjukförsäkringen
- Nedsatt SGI i föräldrapenningen
- Nedsatt SGI i arbetslöshetsförsäkringen
- Sänkt tak i tillfällig föräldrapenning m.m.
- Sänkt tak i sjukförsäkringen

- Höjd beloppsgräns för avdrag för övriga utgifter Höjd beloppsgräns för reseavdrag
- Höjt tak för hyra vid BTP
- Slopade förmögenhetsskatt
- Slopade studerandevillkor i arbetslöshetsförsäkringen
- Slopade rätt till regionalt grundavdrag av socialavgifter
- Införd egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen (förhöjd finansieringsavgift)
- Reducerade rätt till skatteavdrag för hem-PC
- Ökad tobaksskatt
- Skatt på trafikförsäkringspremier införs
- Reducerade fastighetsskatt (begränsning av markvärde)